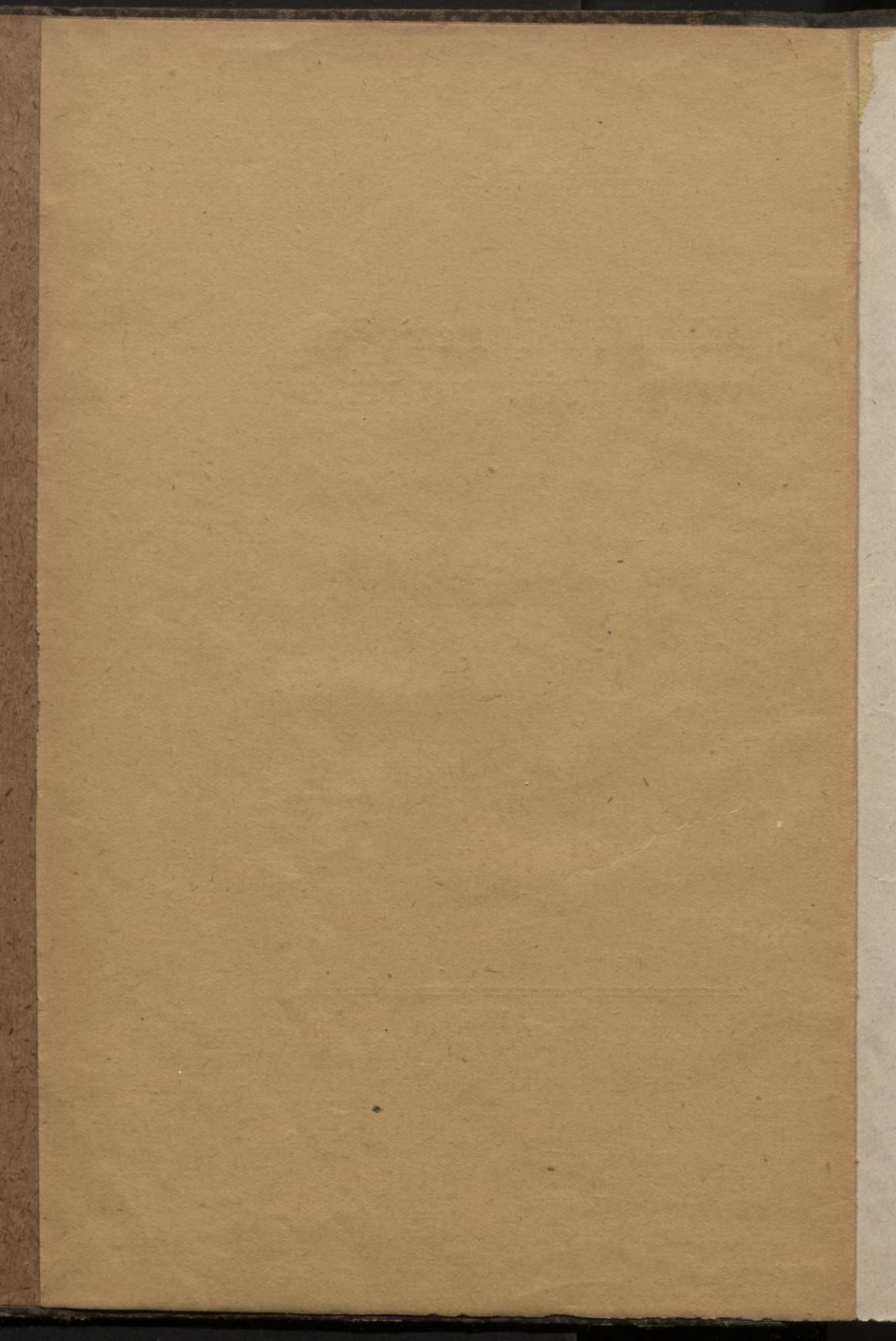

Alberts Salts

Walsts intereses
un partiju politika

Rīga, 1923.

22187
+ 11

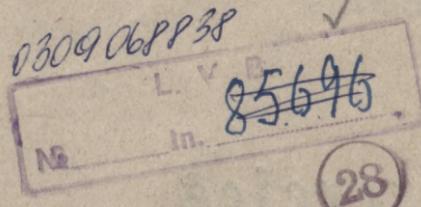
67-4
350

9

Alberts Salts

Walsts intereses un partiju politika

Rigā, 1923.

B. Dīrīka un bēdru spečstūme
Rīga, Vecā Ķechnīca iela 28.

Mužu politiskās dzīhvies ūhumi.

Latveesħu ūbeedrisko speħku attihstiba eewijsijas ġaval normalā gultnē tifai pebz walts nodibinafċċa-nas. Seijsqati muħlu politiskas kulturas attihstibu vilnā mehrā tawejha nenormalais latveesħu tautas teesiflais stahwoklis. Un tas ūfrotami, jo latveesħu ūbeedriskeem speħkeem wa l'st un wa l'st wa ra nebij preejami. Bet wa l'st wa ra ir-weenigais politiskas zibnas fatars un, eefam s tauta, ī ġanma politiska waj kulturela weeniba, atstumta no politiskas dzīhvies, ekkams wiċċa ūbeedrisko speħku energija jassego tautas effiżenċjei nevezzeċċhamo teesifli-faimneegijs preelħġonoteikumu iſkarosħanai, ne-war buht runas par normalu attihstibas gaitu.

Walts ir-nazionalas kulturas attihstibas pilnigakas un labakka's nodrofchi in aju ms. Bet bija laiki, kād realee apstahli nelaħħva pat domat par pil-nigi pat-taħbiwgi politisku dzīħwi. Weenigi bisejnneku un nelaħħomu ūfroti galivis mitinajas domas par neatkarigu waltsi, jo politiski un ūbeedriskee darbnejni newareja reħkinates ar taħleem idealeem, bet wineem wa Jad sejja zihuites un darbotees eespeħħjamibas robesħħas. Schahdi dar-bojotees weenigi wareja sagatairot zelu u ħażi tħalli m'hix p-ejjebi. Un tapebz wiċċas zibnas, kah-das isajhni ta' d-Latvijas paċċivalibbu teesiflās i-jweidofħanas jaftan ar moderniżam aktinam par-tantu paċċivalibbu, prasjibas un zibnas dehli nidejjas un augstačas paċċivalibas eefahrtas reformam, ir-un buhs janowehri kā milijs q-latveesħu ta' u-tas fu'lurel as-apwieen ofħanas darb. Zibna dehli tautas politiskām teesibam, dehli paċċivalibas reformam u t. t. zariskas Kreevijas laiħa bija latveesħu ūbeedrisko speħku leelsais praktiskais darbs waltsi sagatawosħanai nablotnē. Ja nebuħtu f'di darba, f'eo politiskas kulturas pamatu un pierṁ-faħkumu, tad ūfroti par neatkarigu Latvijas waltsi nekād nepeepi l-dits, jo tauta truhtu kulturas weenibas apsingas. Ja nebuħtu f'di darba, tad tagħad ne-warretu runat par latveesħu ūbeedrisko speħku darb-vas eewijsiħħanox normalā gultnē, jo politiskas zib-

nas arenai, uš ūahdas tagad darbojas latveesdu na-
zionalee spehki, truhktu nepeezeeschanas preefschweh-
ftures.

Beeschi dsjrd atfahrtojam pahrmetus, kā weens
waj otrs fabeedrisfs darvineeks sawā laikā nav prae-
hījis pehz patstahwigas walsts up netruhkfst tahdu, kas
ar warisejisku leekulibū. kātrā isdewigā waj neisde-
wigā gadijumā pastrīhpo sawus leelos nopolnus walsts
īsaīhnīschānā, ēnīschēti usīverot sawas ilgas un zen-
teenus pehz neatkarīgās walsts wehl zarijskās kre-
wījas laikā. Visi augšā atsīhmetais par wisidce-
nischāko latvju fabeedrisko darvineku lomu walsts
īgatawoschānā ir peenahāiga atbilde dischmaneem,
kuri p e h z walsts nodibinaeschānās nahk klajā ar sa-
wu nopolnu atgābinājumeem. Nopeetni waram ru-
nat tifai par dāsčado fabeedrisko speh-
ki. Liktēnigām īkuhdām muhsu poli-
tiskās un garīgās kulturas attīb-
stibas gaitā wišpahr, atsakotees no stuhrgal-
wigas noseegschānās un sawu pretineeku nosīhmes-
galīgas nonizināschānās. —

Apsinatas politiskās dīshīves fahkumi muhsu tau-
tā mēlejami ta laikmeta fahkumā, kas muhsu kūl-
turās websturē posīhstams sem tā uti fīkās atīm o-
da s laika. Sche minešim dāsčus wārdus par tau-
tīskās kustibas politisko faturu un aistrāhdīsim, ūahdā
fahrtā ūchāi kustibai pēcīht ari spilgts fainmeezīski-
sozialas zīhnas raksturs.

Izveenam fabeedrislam darvineekam, ižweenam
fabeedrislam spehksam, kas nem dalibū tautas poli-
tiskās un garīgās kulturas zīhnā, jašaprot, ka tifai
tahdā gadijumā eespehjams domat par politissi-tecī-
štu mehku ūfneegschānu, ja paschā tautā, kā solek-
tiwā, pamostas finama w-e n i b a s apšina. Sa-
beedrisks attīhstibas websture tomehr peerahda, ka
w-e n i b a s ūajuhtā attīhstas blakus gluschi pre-
tejam fabeedrisks attīhstibas prozesam — ūogi-
alai d i f e r e n g i a z i j a i, noschītiroschānai. So-
zialā differenzija pādodās differenzijažas līfuman-
wišpahr, kas tagadejā laikā atsīhts par neapschau-
hamu tillab preefsch organiskās, kā neorganiskās p a-
faules.

Sabeedrisks dīshīwē wišpirms waram runat par
pīchīfko noschītiroschānos. Pee semakām rāhīam, pee-
mehram, wiši inditvidi atrodas uš weenada pīchīfks
attīhstibas lībmena. Buhdamī weens otram gan-
drihs lībījīgi, semako rāhīu inditvidi mums lekf ee-
domatees te pīsnīgās weenlīhdības ainu, par ūahdu

šapno sozialisti. Bet šeji weenlihdība pasuhd, titihs minetec individu attihstas. Katrā no wineem parahdas ihpatnejas teekmes un wajadības, tā kā runajot par fabeedribu, tas stahw uš augstakas atihstības pakappes, katrā gadījumā japatut cāis, fātājī fabeedribā fastahwēs no atfēviščīam weenibam, no indiwideem, kas atfētīras weens no otra. Sozialā diferenziazija sahfas tanī brihdī, kad zilweze attahī sawu pirmatnejas kopībīhes stahwolli un ee-sahfas raschojotsho spēhlu attihstība. Pirmatnejais fabeedrīkais kolektīvs fādalas atfēwīchīkās fabeedrīkās weenibās — grupās, partījās u. t. t. ar daschādām interesem un wajadībam. Ar laiku tad jaarpīcīm grupām sahfas zībna, bet tas parasti noteikti jau dauds wehlak pēhuz diferenziazijas sahumeem.

Blaikus šchajī diferenziazijai, fā to jau minejam norīšinas sahds zīts, a pīne enojo fās dabas progres. Saites, kas užtūr fabeedrīkās weenibas, ioti īareschīgītas, bet aīsween pīchīfīkās dabas.

Peeģreeschotees tagad latweeschū tautas stahwoklīm tautīkās atmodas laikā un mēklejot tur organizetas politīkās dīshīhes sahīfumus, japastrīhpo, fāpīchīfīkās differenziazījās (nosākīrschānās) progres jau labi kreetni bija spēhījis parahdit sa-mu eespaidi muhšu tautas garigās kulturas rajdī-jumos. Kas tagad atteezas uš sozīalo difērenzīazu, tad sawadi līktos, ja ūche weenīfārīshī naibtos paštaidrot, ka 19. gadūšūteni ne-sahdas sozialas preteščīkās muhšu semē nāv wal-dījusčas. Te isskaidrojums mēlejams muhšu semes ihpatnejos fainmeezīfī-teeñīkās dīshīhes apstahklos. Muhšu semē pī pastahweje jau daschadas sozialas grupās ar leelām interesēm preteščīkām, titai muhšu tā u tā bija pašargata wehl no ūvītarpejām sozialo preteščīkī zīhnam, tapebz fā ta pati bija gandrihs nedalita sozīala weeniba. Feodālisma laiks, fādu Latvija nejā uš ūweem plezemī dauds ilqat nelā zītas Walāreitropas semes, bijis tai ari dauds bargaks, nefā zītas semēs un minētās parahdības isskaidrojums mēlejams Latvijas feoda-līfina ihpatnejās formās. Muhšu tauta, kaut ari ūinai wehl nebīj pilnīgi apšīnatas nazionalās kopības fājuhtas, bija weeniba, fāru tureja kopā valoda, eeraščas, gārigās kultūras fāites u. t. t. Waldoščās sozialās grupās norobeschōjās no ūweem apātīchneefēm ne titai sozialo motivu deblī, bet tās kāpat apšīnajās nāzī-

o n a l à s p r e t e f ch l i b a s . U n tapehž, kād wajadseja modinat latveesħu tautas teesifko paščapsi- nu, kulturas spēka apšiņu u. t. t., vislogišķāl un saprotamāk bija nostahdit zīhau deh̄ latvju tautas teesiflā stāhvokla uslabosčanas kā n a g i o n a l u zīhnu. Šis nostahdijums pilnigi saprotams wehl tapehž, ka tautiſķas atmodas laikā darbinekti dīsh- woja sem teesha 19. gadusintendētās valstis. Nacionālās zīhnas, kādas esfahālās Eiropas deenividos, tāni laikā kā spēhāgās wilnis pārvehslās Eiropai un atbalsojās arī Baltijas jūras krastos. Bet tagad, atskatoties uz to- reisejām fabeedrisķo spēku attezībam, ir pilnigi skaidrs, ka sem nacionālās, tautiſķas zīhnas tāni laikā norisinājās soziali-politiskā zīhna ar muižīgne- zību. U n tālāk pateicībā tam, ka šādi muižīgne- zību bija wabājska, pirmā latvju tautas aktīvai zīh- naī nahzās eet sem t a u t i ſ k u m a karoga. Soziali- fāimneezīlais raksturs tautiſķas kustības laikā tomehr ļo spilgti parahdas Sē. Baldemara genteenos.

Jaun minejām, sem kādeem eespaideem pirmā latvju tautas zīhna pret feodalās muižīgnezības po- litisko un fāimneezīisko waru dabuja t a u t i ſ k a s ļ u s t i b a s tehrpu. Te tomehr jaistrābda, ka Wa- fareiropas nacionālo kustību eespaids nāk weenigais, kas isskaidro šāo apstākhli. Saites, kādas pastah- veja latvju tautā, bija pārak neeziķas un lai muh- ū tu tauta kāhreib kluhtu pēc politiſķas kulturas un dīshīves, wajadseja attīstīt n a g i o n a l a s ween- i b a s a p ū i n u . Saites, kas uztur dašchadas fabeedrisķas weenības, ir loti komplizētas dabas, bet kā n a c i o n a l i ū m s ir eewehrojami fabeedrisķi weenojošs faktors, fabeedrisķas attīstības dzensulis, par to nevar buļļu dalitu domu. U n tapehž tautiſķas kustības stiprā puše pastahveja taisni nacionālo juh- tu attīstīšanā, jo šāhā zelā ta guva diwejāda weida panahkumus: 1) eewadija zīhnu par apšpe- ūtās tautas fāimneezīski-teesiflā stāhvokla uslabosča- nu un 2) stiprināja apšiņu, ka latvju tauta ir kul- turas weenība.

Tautiſķas atmodas kustība no šādi weedošķa ir lo- ti revolucionāra un visai tāhakai politiskai attīstī- bai ta isdarījusi leelaķu pakalpojumu, nekā to bee- ūchi peerafsta. Ja šāo kustību deh̄ politiſķām un fāimneezīlām teesibam tāni laikā buļļu išdeweēs turpinat tāhdā pašchā wirseenā ilgaķu laiku, tad ne- buļļu jaibrihnas par ahtrafām sekmēm latveesħu tautas atšķabināšanās zīhna.

Bet fabeedrikt spēklu attīstība nesa līhdī jaunas un eewe hrojamas pahrgrosības. Tautiņķas lūstības zīmītajā guhtee panahumi faimnezziffi-materialsās dījhvēs uslābojchānā novēda pee e f o n o m i f k a s differencezāgijas p a f c h ā I a t w e e f d u f a b e e d r i b ā. Schis latwiešchu fabeedrikt grupu interešhu pretešķibas bija pamats, uz kura atīstītījas jauni fabeedriktas zīhnas faktori. Weena latwiešchu tautas dala jau atīwabinajās no muisčneezības falpības un tīta pee turības, nemot wehrā leelo uszītību un darba spēkhas. Schi turība ralīsturoja jaunās fabeedribas sozialo usbuhiwi un latvju nāzionalai leetai us preefču jau wajadseja rektinatees ar sozialām pretešķibam un zīhnām paščā latvju tautā.

Nam ūčaušu, ū sozialo žiħru fahkumi stipri ajs-kaueja lativju tautas nazionalo meħekku fafneegħċa-nu. Bet, atiżżejt, ū fahku jees soziala differenziazzija pati par fewi buktu nenormalu parahdiba, newar. Kā to jau fahkum āt iż-żejjejam, differenziazzija ir-fabedrifkàs attihxibas, pañihe un ta-peħx ari ġejni gadijum mums ir-darischana ar pozitivu parahdibu fabeedrifkàs attihxibas progesā. Kas atteeżas u teem jaunneet fabeedrifseem speċileem, kās isfugha u faww iddejja differenziazzijas pamateem, tad-Waħareiro-pas ideologiju eejspaids u wiñu raġħan os nati op-stridħams, tāpat kā meħs tu redsejām veo tautifkàs fuistibas. Ja u n st r a h w n e ē k u k u s t i b a s i-s-augħiċċana, kura ir-żëha peeminetais jaunais fabeedrifkàs speċieli, tāpat radas sem Waħareiro-pas sem-ju eejspaida, bet, no oħras puix, wiñna wareja at-tiġżeżeż tikkai u jaunradu sejħos sozialo atteeżibu pa-mateem.

*) „Druwa“ 1914. g. Nr. 4 „Jaunais poems muhīsu nazionalā attīstībā“. 337—345 II. pp.

žās pāaudžēs" lomu ūbeedrīfā attīstībā un ūfa, tā ūbeedrīfko parahdību novehrēšanā ta rīhlojas tikai negatiwi: "Winas politikas zenteeni greeščas vret wišu, tas pateiši waj ari tikai ūkectami atšķiras no winas konservativās pamata tendenčes. Tas ūpreedumi tezgas uſ reformu noleegšanu un ix patmīhlīgi, beesshi bes eitīšam atšuam."

Un tālak peemetin minētais autors: "Nekas tā nav ūtejīs latveesħu tautas kulturelās kopības attīstībai, tā ūchi konservativā politiskā patmīhlība, jem turas ūgeštiwās waras ir kritiški pat zīlwei ar ūpebzigu prahu."

Un pateišam. Webrojot pagājušchā gadusimtēna beidsāme gadu un 20. g. s. ūkumū, tād latveesħu tautas sozialā differenzija novēda pēc ūkaidri ūtaustāmas ūmneefu ūkleras, turigās pilsonības u. t. i. rařčanās, redsam, tā ūahdeiſ ūlaveni paželstais ūtautīkās zīhnas ūarogs, ūm ūrea gahja wiža latveesħu tauta, taqad bija noſluvis ūkauru sozialu grupu ročās. Minētās grupas ūkautrejās tomehr ūstahēes wiſas tautas wahrdā, kaut gan pateišībā ūchim ūtautīkumam nebija ūkā ūpejā ar pirmā ūlaika tautas atmodu. Nav jaaismirš, tā objektiwi nemot latveesħu pilsonības, ūmneefu ūkleras u. t. i. ūaugiſħana ūkīhmeja ūbeedrīfko progresa, latvju tautas ūaimieeziſlo ūpeku ūeaugiſħanu, bet ja ūshoreiſ muhs interesē politiſiſtā ūkonturās, ūahdas ūhmē ūatra ūtsewiſħla ūbeedrīfka grupa, tād, runajot par muhsu ūirmskara turigo pilsonību, jaſafa Dr. M. Waltera wahrdeem, tā ūkās tā nav ūtejīs latveesħu tautas kulturelās kopības attīstībai, tā ūchi konservativā politiskā patmīhlība. Bet tautas kulturelās kopības apsina ūtħidu ir weenigais, tas wareja ūfmet muhsu tautas ūbeedrīfko ūorganisħħanās un nowest pēc waljsis nodibinashanas.

Tomehr nav jadomā, tā monopolteeſības uſ neqatiwām noleegšanās metodem ūeder weeniga ūirmskara latveesħu ūbeedribas konservativai dali. Tāħħid pat meħrab ūch tautas kulturelās kopības apsina nav weižinajusi ari jaunā pāaudse. Jaunā ūrahwas ūhmitajū programmatiſtā prasība aitween bijuu — ūkrot pret naziōnalās apsina ūattihstib u un, jaatħiħt, tā ūchi ūbeedrīfka grupa ar leelu energiju apkaroxa wižu, tas nagionalo apsina weižinajja. Tāħħid ūħħid tanti ūla, tād latvju tautai kulturas weenibas apsina bija nepeezeesħama ūħna deħl politiskām ūteebam, ūħna deħl ūaimne-

apīstāklu nofahrtoschanas, diņu galveno ja-beedrisko spēku darboschanas zaur fānu taktiku bija iehrsta vret fānis weenibas apīnas raschanois. Lat-weeschi bija jauni eesahzeji sozialā zīhnā un ar fānu pirmo usstahščanas peerahdīja, ka wineem wehl truhst politiskā tafta un tāhredības. Un, ka to web-lak redsejim, politisku taftu naw pēfawinajusches muhsu ūbeedrīskās zīhnas faktori — politiskās partijas wehl tagad, neatkarīgās valsts laikā. Tas, blakus minot, peerahda, ka politiskās audsina-schanas mums bijis pahral mai un ka fāhada audsina-schana nepeezeeschama politiskeem ideologeem ne masakā mehrā, ka wiſai ūbeedribai.

Vaika sinā ihis, bet eeſpaidu un iſnahfumu si-nā cewehrojams pojms muhsu ūbeedrīskās attihstības wehsture bija pahrdīshwotee paļaules faro gadi. No weenibas puſes, pahrdīshwojamās breesmas, beh-ſchana u. z. pahrbaudījumi krita us wiſu tautu. Te ūsozialās preteſchības iſſuda, jo weenlibdīgi ūbīgi ūtſahja ūkřemes laukus ūainneekš un laukstrah-neeks. Tas ūtiprināja tautas ūopibas apīnu un tādā ūahriā atjaunoja politisko mehrū ūafneegschanai nepeezeeschama weenibas ūaites, ūuras bija minuſi ūahjam muhsu-tuwrēdīgā ūilsoniba un doqmatiski ūchauree jaunstrahneeki. No otrs puſes, fara ga-di ūeedesinaja nazionalo mehrku uguinis wiſpahr. Un ūaut ari par tāhdu iſnahfumu, ūahdu efam ūee-dīshwojuždi, ūatweeschū ūauta wareja ūchaubitees, tad tomehr wiſeem bija ūkaidra ūeena ūeeta un, proti — tagad waj ūekad. Tas ūeefiſki-politiskās reformas, pebz ūahdam ūadeem ilgi bija ūrafījuſi ūbeedriba, tagad ūifā ūafneegtas. Latvijas autonomija — tas bija masakās, pebz ka wiſi ilgojās un ūentās. Un, ar maſeem ūuehmumeem, fara ūaiks ūpveenoja ap-Latvijas politiskeem mehrkeem wiſus ūbeedrīskos ūpehkus un wiſa politiskā ūarbiba ūspaudās, galve-nām ūahriam, ūcho mehrū ūpopulariſeſchanā. Kara un ūeatkarības zīhnu gados ar eeroſcheem rofās ūa-veidīa zīhnas, ūuru ūahfumi bija ūedsami ūautiskās ūimodas ūaikā. Un jo muhju ūalsts ūodibinaſchana ūomehr ūleelu ūomu ūpehlejuſchi ūispahrejee ūpīstah-ſki un pebz ūara politiskā ūituazija, tad wiſa muhsu ūbeedrisko ūpehku ūarbiba ūagahjužčā ūadu ūimteni, ūahdot ar ūautiskās ūimodas ūaikū ū ūeidsot ar ūara ūadeem, ūagatawoja ūelū ūeatkarīgai ūalstij. Bes ūelis ūagatawoſchana ūalsts ūebuhtu un ūnewarenu ūubtu. Ūa ūiſiſka ūaite — ūautas ūopibas apīna, ūe-buhtu ūtiprinata wiſus ūchos garos gadus, tad, ka to

augšācā aizrahdījām, īatra sapnوفchana par neatkarīgu valsti buļķu iſſeedejuſi zauroš ſeedos. Un ja ſchinī laikā arī latveiſchu ſabeedriſķas attihſtības iehſture war uſrahdit pеemehrūs, ūr ſabeedriſko ſpehku darbība viſzaur naiv ſekmejuſi nazionalās kopības ūjuhās attihſtību, tad ta ir ūluhdā, ūra naiv atreebuſes tīkai pateižotees labwehligai apstahſku ſtrichanai un muhſu tautas nazionalam ſtiprumam viſpahr.

2.

Muhſu partijas un winu ſabeedriſķee pamati.

Lihds ar politiſķas neatkarības nodibināchanoſ, latveiſchu ſabeedriſko ſpehku darbība, mehrlī un ateezības eewiſijs jaunā gultnē viſpirms jau tāpebz, ūa daudzi nu ſenā ūahditeem mehrkeem nu bija pеepildi un, otrfahrt, tāpebz, ūa viſām aktiivām ſabeedriſķām grupām wajadjeja cenenit ūahwokli daſchados politiſkos, faimneegiſkos un ſozialos jautajumoſ.

Bet pirms ūahjamees pе ſabeedriſko domu attihſtības gaitas noſtaidroſčhanas un nowehrteſčanas, jāmin daſchi wahdi par tām jaunām ūabeedriſķām organiſčanās formām, ūahdas iſauga lihds ar 1917. gada reiwoļuziju. Wahrdū ūafot, jarunā par politiſko partiju rasčanoſ, ūras turpmak pahmehrtās par daſchado ſabeedriſķas grupu domu neſejām un iſteižejām.

Politiſko partiju rasčanās eedomajama lihds ar ſozialās diſerenziazijs apſinačhanā. Tīklihds daſchados ſabeedribas grupas naik pе prahā, ūa zilweku darbība war eefpaidot ſozialo ateezību pahweidoſčanoſ, tuhāl ūodas wehleſčanās nemt daſlibu ſabeedriſķas dſihwes noteiſčanā. Nodas politiſķas weenības, ūras iſweidojas ūa ūahdām ūopejām interesem. Un tomeiht, arī ūahdos apstahſkos, ūr pastahīv politiſka zīhna, daſchāmas politiſķas intereses un preteſčības, ne iſkreiſ ūastopanees ar politiſķām partijām. Politiſko partiju teoretiki atſihst, ūa politiſķas partijas, war rasčees un darbotoes tīkai ūeſiſķā wālſtī. Tas noſihmē, ūa par politiſķām partijām newar buļt runas ſabeedriſķas ūopdſihwes laiſos, ūahdos ūilweze dſihwojuſi pirms valstu nodibināchanoſ. Tāhlač politiſko partiju pastahweschana eefvehjama tīkai ūeeſiſķā valsti, ūr valsts wara rehlinajās ar ſabeedriſko paſchdarbību

un ūtū ūchādaš paſčħdarbibaſ iſpaufchanas neteef-
weenfahrfai noſčħnaugta. Nebuht naiv nepeezeescha-
mi, lai katrai politifai partijsai buhtu preelfchtaħ v-
neeziba parlamentā, bet partijs effiſtenzei gan wa-
jadīgs lai fabeedribas maſas spehlu briħwi organi-
ſetees ſinamu politiſtu un ſozialu mehrlu faſneeg-
ħanai politiſkas paſčħdarbibaſ zelā. Ja ūchħidi po-
litifkās partijs effiſtenze teeffiſee preelfchnoteiku-
mi pastah, tad taħlač atſihmejams, la katra no-
peetni nemama politiſka partijs aifween atbaſtas u
noteiftu fabeedribas datu. Ta ir partijs ſoziala
base, kuras plafchums un stiprums redksam tanti
briħċhos, kad eespehjams weħrot weħletaju peflee-
ħanos partijs. Partiju ſozialas bases jehdseens
taħbi saħarā ar fabeedribas ſozialo diſerenziazju
faſlanā ar fainmeeziflo interefju weenadibam waj-
preteſčikibam. Politifkā partijs taħda īahrta ir ſina-
mas ſozialas grupas fainmeeziflo interefju iſteizeja.
Pateefibā gan ūchħids ſozialo grupu un politiſlo par-
tijs identiſiſmus (fairifjhana, weenadum) ne aif-
ween noħebrojams; jo parasti nedauðlo ſozialo gru-
pu interefju iſteiħħanu u sħnemas wairak deſmitas
politiſkas partijs. Schahda parabđiba iſſafaidrojama
ar to, la wiſas ſozialas grupas ūchħids apsia naiv
weenadi attiħxita un la weenax ſozialas grupas pec-
derigeet beexxi zihna zitu ſozialo grupu rindās. Sa-
beedrifka džibwe un wiſas fainmeezifse pamati ir-
vaħra k lompliżeti, lai tee iſbaustos ūchħidha organiſa-
zijs un politiſkas partijs teeffiſħa walst i-
tki fabeedrifkā paſčħdarbibaſ iſp a h r e j s at-
ħpogolojums.

Latvijas fabeedriflo spehlu darbibaſ iſpaufchanas
weħl nefen newareja iſpauftees politiſlo partijs wei-
ħda. Muhsu fabeedrifka vafħdarbiba bija speesta
mitinatees daſħadās dseendaſħanas un labdaribas
bedreibas. Weħlač dibinajās daſħadas fainmeezifas
bedreibas, bet tiſlab tās, kā ari veeminetās fulku-
relas bedreibas tikai neteefħi meħaināia nodarbo-
tes ar politiſkas audfinasħanas darbu. Tautiſħas
atmodas darbineeku uſſtaħħidtee politiſke un ſoziali-
fainmeezifse mehrki, fuureem latvju tauta wiſus-
ħbos qadus sekojuji aifween biuħxi fleħnami diw-
domiġas frasēs. Weenigi jaikrafisti vilidju ħi poli-
tiſka audfinata īomu, deħstidami domas par fain-
meeziflo, paſčħvaldibas un gitabu reformu wajad-
bu.

Baqahjuſħha qaduſimtena dewiñdeſmitas gados no-
ħibinajās pirmas politiſkas organiſažijs — nelega-

lās sozialistiskās partijas. Tās sāpēni darbojās līdz pat 1917. gada revolūcijai, tādā faktā nostiprinot savas organizācijas un audzinot partiju darbiniekus. 1905. g. bija mehginaumi dibinat pilsoniskās politiskās partijas, bet tās išbeidsās ar reakcijas sahumeem 1906. gadā. Un tikai 1917. g. revolūcijas laikā atjaunojās demokrātiskā un tautas partijas, nodibinājās republikānu, radikaldemokrātu, nacionāldemokrātu partijas un beidzot — semneku saweeneyiba.

Semneku saweeneyibas nodibināšanās latveesču politiskā veikturē atšķīmējams, kā eīvehojamis notikums. Te išpaudās pirmee mehginaumi radīt politisku partiju, kura pastahvetu uš plāšas sozialas bāzes. Sozialās diferenziazijas apšua jau tika bija nobreedusi kā — semneku politiski-faimineeziskā zīmītai naiv pār zelam ar zītam saeedribas skārītam. Semneku saweeneyibas dibinātajā pirmā atšau bija, kā semneku politiskās un faimineeziskās iepatnības var išpaustees tikai ihpasčā semneku organizācijā. Nāk 4. un 5. aprīļi ūnāzha Valkā Vidzemē latveesču beedribu un kooperatiwu delegatu Saeima, pār skārītā Saeimas laiku nodibinājās Latveesču Semneku saweeneyibas preefskādarbu virojs. Līdz ar to sahīkās programmas išstrādāšanās un semneku kongresa safauskāhanas preefskādarbi. Kongress ūnāzha 29. aprīļi 1917. gadā un tāni nehma dalību 216 delegati. 16. maijā sahīkā išnākt pirmais ofizialais Semneku Saweeneyibas laikraksts, bet 14. un 15. jūlijā ūnāzha pirmais Latveesču Semneku Saweeneyibas nodalui delegatu kongresss. Pēc nodibināšanās Semneku Saweeneyba nehmūsi dalību Latvijas politiskā dzīhvē viņos nahofīdos gados, bet minas politiskās zīmītās saturs un taftīka pastahvīgi pārveidojušies. Sozialā base, uš kuru balstas Semneku Saweeneyiba, pamāksam notrīstalīejusees un uš preefskā paredzams, kā Semneku Saweeneyibas saeedrīksee pamati buhs nosafāmi ar matematisku parādību. Tas tāpehī, kā Semneku Saweeneyiba ir partija, kura zemīcas aizstāhvē loti iepatnījās semneku skārītās intereses un ja kā partija patesti tās išpratis, tad minai nebūhs eīspējams apveenot semneku ūnāzha plāšakas saeedribas aprindas, kā wēenīgi semnefus un, pēc tam, kā to rābda pēdējā laikā politiskie notīfumi, taisni turigako semneku datu.

Sozialā noschīrosčanās gabīji noteilti uš preefskā un neatkarības zīmītā laikā, kā arī Latvijas

walsts meerigas isbuhiwes gados nodibinatas wairafas politiskas organizacijas. Dāscām no tām bijis loti ihss muhschs un pehz nodibinašchanās winas drihs ween iſnihuschas. Žītas atkal pahriweidojuſchās, nemot vehrā pastahwigo jaimneegiſčas un sozialās dīshwes progreju.

Wifas minetās pahrmainas raksturo muhsu politiskas mēlešchanas laikmetu. Vats par fewi ſaprotais, ka leelā mehrā partiju dibinaſchana, nihku-loschana un iſnihuschana raksturo arī politiskas ſpeklagojas laifu, kādu pahedſihwoja Latvija pirmos gados. Partiju dibinaſchana nenotika vis kā ſabee- drīſka nepeezeeschamiba. Atfewiſchķas personas waj grupas partijas nodibinaſchanaā mēkleja weikalu, zengās ar partiju valihdību iſt pēc iſdēwigām weetam ſabeeedriſkā dīhīwē u. t. t. Sozialā pamata ſchahdām ar ſpeklatiweem noluſkeem nodibinatām partijam, protams, nebija un ſchim truhlumam drihs ween wa- jaſeja peerahditees. Politiskas partijas pamatus noſafa demokratiskas wehleſchanas. Ja nav moti- tu apstabflu, tas iſſkaidro ſinamas partijas zaure- krischānu wehleſchanās, tad droſchi war fajit, ka partijai nav ſabeeedriſku pamatu. Un ſchahdu partiju mums iſrahdijs loti dauds.

Bet beeschi naikuschas preleſchā arī pretejas da- bas parahdības un, proti, ſabeeedriſee ſlahni ar ſi- namām ſopejām politiskām interesem pastahw, bet nav partijas, kas ſchō aprindu intereses iſteiktu. Wehlelataji gluschi weenkahyſchi neuſtiz partijam, kas uſmetas par wiunu interesēju aijſtahwetajām, ſiwas balsis, bet nodod tās par zitām partijam.

Reuſkawejotees pēc negativām parahdībam poli- tisko partiju raſchanās laikā, turpināsim atſibmet par- tijas, kuras iſauguschas uſ noteiltām ſabeeedriſkām aprindam. Semneefu ſaueeniba, kā to redſejām, bija pirmā nopeetni nemamā pilſoniſkā partija, kura nodibinājās pehz 1917. gada rewoluzijas. Lihds tam pastahweja weenigi Latvijas sozialdemokratiskā ſtrahdneeku partija, kura balsītījās uſ ruhpneezības proletariatu, ſtiprinādama ſauju organizaciju nele- galas darbibas zelā. Latvijas ſozialdemokratiskā ſtrahdneeku partijas raksturigaſā eejthme bijusi ta, ka wiņa organiſti ſaistījuſees ar Kreewijas ſozial- demokratisko ſtrahdneeku partiju. Ta neatſina nazi- onalo intereschu un wiſos gadījumos aijſween pa- strihpojuſi ſchirkas zībīnas prinzipu. Wehlaſ gan ſchis ſaites ar Kreewijas ſozialdemokrātem iſnihuschas, bet, kā ſozialistiſka partija, Latvijas ſozialdemokra-

tija aīsveen ir gravitejusi pret akcīzus nācionalās walsts stāhvīosēem mehrkeem.

Tāhāk īrikt svarā muhfu turīgē pilsoni un plānības sīhkpilsonu aprindas. Latvija nav rūhpīcezības seme un sozialā diferenzīgāja nav pārītā traša, bet pirmskara fāmīneezīfais usplaukums rādīja arī turīgas latīveesāhu pilsonu aprindas. Šajis aprindas ir tās pārīshas, kuras fāmu geneoloģiju skaita no "tautīssās" zīhnas laika darbīceem. Tālai pāhrīweidojušīdās fāmīneezīfās un sozialās atīzeibās galīgi pāhrīwehtīshas arī muhfu pilsonu pīdi. Pirms kara pilsonu turība nowēda vīnus pī politiskā indiferentīma, meegainības un garīga trūluma. Kārēt iepostīja Latvijas fāmīneezīfīos apskāķīus un zaur fāmu zēta arī muhfu pilsonu turība. Nodibinotees walstīj, muhfu pilsoni stāhvīejā pī fāveem iepostītem usnēhmīmēem, lā pī fāntīas files un wēnīgais mantojums bija — senās atminas un zēribas us labakeem laikeem. Wajadsejā īahīt strāhdāt un zīhnītees. Un te pilsoni fājuta fāwas ihpatnejās fāmīneezīfās interefes, fājuta fāwas politīfās organisācijas nepegeeschamību. Bet nostāhdīt jautājumu tā, itdā zīha eetu par pilsonu turības atjaunošchanu, būbūt pāhrīt nepolitiski. Tāvēž tās aprindas, kuras pateescham stāhvī tuvāk Latvijas finansu, rūhpīcezības un tirdsneezības dīshīwei, fākla zīhnītees sem Latvijas fāmīneezīfās dīshīves atjaunošchanas losungeent. Kā arī visai pāhrejai fābeedribai walsts un tātas fāmīneezīfā atdīsunschana stāhvī ne tāhāk no sīrīs, par to, protams, pilsoni noslūseja, jo jautājums tātīshu grošījās ne tīfī ap walsts, bet arī turīgo pilsonu ihpatnejām interefem.

Par šīo turīgo pilsonu politiskā organisāciju usīskātāms bēspartejīfs nācionalās zēnītrs. Šajī organisācijā, lā tas redsams arī nowīnas nosaukuma, išwārījusees no politīfās partījas fāwas un aīsveen zēntīfīes usīwehīt fāmus wišpāhrīnacīalos mehrīlus. Katīai partījai, kuras noslūhīks ir spēhīt lomu walsts politīfā dīshīwē, japrot koordinēt fāwas partījas un walsts interefes. Žīfī leelsā mehrā bēspartejīfīais nācionalās zēnītrs pratis ceaemt stāhvīoli wišpāhrejōs walsts jautājumos un aīstāhvīet nācionalās interefes, tam nav leedsami nōpelni. Tālai atīzeibā pret ūcīs partījas politīfīem mehrkeem un zīhnas pānehmēneem, par kureem tāpat nahīfīes isteiktees, fākams, lā tee pāhrīt spīlgītī norāhā, lā

bespartejiskā nacionālā zentra sozialā bāze ir turigās pilsonu aprindas. Bespartejiskais nacionālais zents pēc savas politiskās fisionomijas atgādina Balteiropas liberalās partijas, tīkai muļķu pilsonu zības metodes daudzstārpt atšķiras no Balteiropas pilsonu organizāciju politiskās zības pānehmeeinem. Tā sabiedrīfī pamati mainīsies īsmehrā ar muļķu fainmeeziskās dīķīwes attīstību. 1920. un 1922. gg. iehleščanās par šo partiju balsojuschi 3,36—3,57 proz. no visu iehletaju skaita.

Apstāhīmēs pēc, tā sauktas, kriktīgi nacionālās īsveenības, tūra tā politiskā partija pedalījušās Satversmes Sapulēs un Saeimas iehleščanās, iehāldama 2,28—3,73 proz. no visu balšu skaita. Nodās jautajums, kādi sabiedrīfī pamati ir šādi partijai un kādas vietas nāklotnes iſredzes?

Lai atbildetu uz šo jautajumu, nepeezeeschāni pālavetēs pēc tām sozialām pārmainām, kādas notikušas muļķu semē pēc valsts nodibināšanas un pirmoem likumdošanas soleem. Galvenā fainmeeziskā — sozialas dabas reforma, kāda līdz šim išvesta, ir, bez iehaubam, īemes reforīma. Par vietas politisko un fainmeezisko leetderību latveesku sabiedrības plašakās aprindās nefad nāvījis iehaubu. Muisčneezības politiskās varas išnīzīnāšana bija eespehjama veenīgi ar šīs varas fainmeezisko pamatu iagrausšanu. No otras pusēs, latveesku semneelu resp. latveesku tautas materiālās kulturas uſplaukšana eespehjama, radot tai sem kājam drošķus fainmeezīlus pamatus. Wahru satot, semes reforma Latvijā bija iehētūrīki un fainmeeziski nobeedusi leeta. Uſtahīščanās pret to nosībmetu uſtahīščanos vērt tautas grību, vērt iehīrakumu. Tas vēstu risīanti, ūtīšāki neatkarības zīnu laikā, kad īeawīrus neša zīnu tīkai šīs eegutvumi zeribas. Un vijas partijas, tūras mēleja savu sozialu pamatu plašakās sabiedrības aprindās, noītahījs vār semes reformu, vār muisčneezības semju atsaivināšanu un iſdalīšanu latvju semneekiem.

Šīm brihī latveesku politiskā dīķīwē ceižīmējās kādas vires, par tūra vīmo representantu uſtahīščanās Andreevs Needra. Šīs grupas laudis bija, bez iehaubam, pilsonības ideologi, bet viņu politika griešās vērt radikālu semes reformu daščadu eemeslu debl. Muisčneezības išnīzīnāšana, pēc ūti konservativā viresena lausku domam, nāvī pēlaishama ne tāpēc, ka zaur to nodarītu ieh-

sturislu pahrestibu waj teesisku netaisnibū, bet gan newehlama zitadu apstahku dehl. Leelgruntneegības isnihginašchana atsegstu fronti pret turigeem latweesčhu semneefeeem. Tas, pebz konservatiivo latweesčhu aprehkina, nowestu pēc ofas sozialas zīhnas pārāku latweesčhu starpā un lai stiprinatu latweesčhu turigo aprindu. Ipehkus, wini atrada par nepeczeesčhamu mēllet islibgumu ar wabžu muischnēekeem. Schi politiskā ideologija, kā finams, atradusi neezigu atbalši latweesčhu tautā un nahkonē winai tīpat masas isredses. Semes reforma peerahdiuji, kā ta rādīusi stiprus pilsonibas pamatus un kā kompromiss ar wabžu muischnēekeem, nowestu atpakaļ pēc politiskas un faimneegīskas verdsibas.

Kristigi nazionalās faveenibas politiskā ideologija stipri tuvu stāvē ūche peeminetam konservatiwam nowirseenam. Bet tomēr kristigi nazionalā faveenība līdz šim stipra ne ar savu fabeedrisko pamatu. Galveno atbalstu šī politiskā partija atradusi weinas tautas dākas religīflos zenteenos. Kristigi nazionalā faveenība satā darbibā aīsween pāstrihpojuši wehlešchanos kahrtot dīshvi jaſtanā ar kristigās tīzības mābzībam, tānī laikā, kad pahrejās pilsoniskās partijas uſſwehruščas, kā religīfās pahreleegības jaujājums atstāhjams katra pilsoņa personīgai iſſectīršanai. Pebz fāvām politiskām un faimneegīskām tendenžem kristigi nazionalā faveenība ir konservatiwā latweesčhu pilsoniskā partija. Veigās atleķ minet par sīhīpilsonu un radneegīgu sozialu grupu politiskām organizācijām. Sīhīpilsonības organizācianas darbi līdz šim gājušchi visgausak. Wīfas partijas, par kuru rāšchanos un isnihgīšanu jau minejam, mehgīnajusčas balstīties uſ latweesču sīhīpilsonu aprindam, bet augščā aprakšito eemeļu deblī sīhīpilsonība naiv uſtījusees šīm partijām. Ibjī pirms Saeimas wehlešchanām nodibinājās wehlešchanu apveenība sem demokrātiskā zentra nosaukuma. Schi apveenība zentās pānaht intēligenzes, sīhīpilsonu u. z. radneegīgu grupu ipehku sałoposčhanu un pebz Saeimas wehlešchanām pārwehrtās par politisku partiju. Demokrātiskā zentra ideoloģija pagaidam loti neslaidra, jo truhīst iſſtrādātas partijas programmas.

Demokrātiskām zentram radneegīga politiskā organizācija ar fāvām demokrātiskām tendenžem ir 1922. gada 1. junijā ofizialti nodibinātā jaunsemneefu faveenība. Kā nosaukums rahda, ta ir semneefu organizācija un raduſees blākus semneefu faveenībai.

Jaunsemneefu faveenibas sozialā bāse — jauna semneezība, tura radupees uſ agrarās reformas pama-
teem. Par ſcho ſabeedrisko pamatu jaunsemneefu
faveenibas dibinataji ūka: „Jauna semneezība par
tahdu tāp pa leelafai dālai no nemantigām ſchīram,
no darba ūauschu aprindam. Winas apstahki ir bi-
juſči gruhti, truhzigi ir tee lihdselli ar kureem wi-
nai jaftahjas dſihves zīhā, un reiſe ar to jausne-
mas atbilstīgs walſtīfs peenahfums. Wiſi ſchēe da-
ſchadee robi un truhlumi ir iſlihdsinami tilai beedro-
ſchanās un organiſchanās zēla. Un pehdejā wiſ-
ſetimigāki noteefi tad, ja to dara lihdsigs ar lihdsigu,
turi weens otru wiſlabak ſaprot, kureem ir pilnigi
weenadi mehrki, beſ ſahdeem blaſkus noluheem un
eefpaideem. Kopigs mehrki — ſtipra Latvija — ir
wiſai ſemneezībai, bet zeli uſ ſcho mehrki ir daſcha-
di. Weeneem zeli uſ ſcho mehrki ſaiftas ar pagahni
— maſaļ gan to war teift par paſchu ſemneezību, bet
tas jaſaka par winas vadoneem — tee ir kompromi-
ſa zeli. Jaunsemneefu, turpretim, ar pagahnes
tradizijs nekas neſaiſta, tee nc winām ir brišiwi.”*)
Vaj jaunsemneefu faveeniba ūau ſozialo bāsi at-
radis — to rāhdis nahtotne. Pirmās Šeimās we-
leſchanas rāhda, ja ſaimneezīfās preteſchības starp
daſchādām ſemneefu ſchīras grupam tomehr pastahī.

3.

Walſts idejas ſtiprināšana — politiſts problemiſ.

Tāhda, galvenos wilzeenos, ir muhſu ſabeedrisko ſpeku politiſtā organiſažija. Politiſto partiju wei-
doſchanās notikusi reiſe ar walſts dibināšanas un
pirmās iſbuļhves darbeem un tapelz daudſ wehl wa-
ram wehletees politiſto partiju ideologiskās ſkaidribas
zīnā. Starp pirmskara un tagadejeem politiſtās zīh-
nas apstahkleem tomehr nepahrēdſama iſſchīriba:
agraf politiſtās kulturas weidoſhana bija weizama
aņtāfārtīgā ſpāidu apstahklos, blaſkus zēla, tagad
demokratiskā un teesifta walſts dod eespehju ſabeedr-
ſteem ſpehkeem atraiſtees wiſā plāſchumā un wiſi
wiſus ſpehkus jaunradīšanas darbā. Ja agrā zīd-
na par politiſko demokratiju atnehma gandrihs wiſus
ſpehkus, tad tagad ta ir eekarota ſeme, uſ turas

*) „Kamdehl bij jađibina Latvijas Jaunsemneefu Šeiveeniba” 9.—11 II. pp. Rigā, 1922.

ivar drošķi nošahtees un mēlet pebz iahlafeem usdewumeem.

Kābdi ir muhsu nahtnes nazionalee usdewumi un kā politiskas partijas šo osdewumus saprot un gentschas peepildit?

Mums nedriekst buht nekādu ūchaubu par to, ka politiskas partijas savā darbibā gentschas pebz ūchi ūbeedrisko grupu ūaimneezisko un sozialo intereshu peepildīchanas. Tas aīsween gentschas vahrwehrstees par daschado ūaimneezisko grupu politiskām organizačijam. Politiskā websture gan uſrahda partijas, kuras it kā gentschas tīsai pebz poliūfkeem mehrkeem, bet eedslinajoties šo partiju praktiskā darbibā, mehs redsam nepahrprotamu sozialu saturu. Un, wiſpahr, ikveenā modernā valsti sozialas prāsības ir galvenais politiskas zīhnaš saturu. Tapebz pilnīgi normāli un saprotami, ka ūemneku ūaveenibas konferenze īprečsh par ūemneku ūimageem nodolkeem, par lauk ūaimneezibas produktu eksportmuitas atzelsčanu, par ūemneku ūe eem nelabvēhīgo valsts ūaimneezisko un finanšu politiku un dod direktivas ūemneku ūreefschtahvojem par isturēšanas likumdosčanas eestahdē, lai ūemneka naftas un ūahwokli atveeglotu un padaritu ūinu efūstejas īrehīgu. Tīspat saprotami, ja politiskas partijas, kuras ūinus ūbeedriskos pamatus neskē ūuhpneekos, tirgotajos u. t. t., likumdosčanas darbā un ūām politiskā darbibā wiſpahr prāsīs šo grupu ūaimneezisko-sozialo intereshu ēevehrošchanu. Katra partija zīhnižes par ūāwas grupas ūaimneezīšām interesēm un ūentīces veerahdit ūānu prāsību ēevehrošchanas nosihmi valsts dījhīvē. Tas ūiss ir ūoti normali un muhsu dījhīvezaur to ūaſnī ūihs bagata, ka ūāvītarpejā ūažīnī ūāradīces materialā un politiskā kultura. Un ūāns ūānā katra atsevišķa partija aīsween atradis ūānu ūdewumus, ja ta grībēs atspogulot ūānu ūbeedrisko pamatu intereses un ūājadības. Runat par ūāhētē politisko partiju nahtnes ūdewumeem nosihmetu runat par muhsu ūau ūaimneeku, ūuhpneeku un tirgotaju ūājadībam muhsu ūonomistiskā dījhīves aljai ūosčanā.

Bet ja ūātādam jautajumu par nahtnes ūdewumeem wiſpahr, tad ūem ūā ūaram ūapraſt ūēnīgt ūiſas ūautas, kā nazionalas ūēnības, ūopīgos ūdewumus. Kā ūātādī: ūdewumi pastahvo, par to nedriekst buht dalītu domi. Katra atsevišķa ūātādī ūautas dījhīvē ūāfātōpa ar politiskas, sozialas un nazionalas dabas proble-

meem, kuru atrījinašana ir vēensiķīgi līvācīgā mīseem pilsoniem, lai pederedētu tās par labdas partijas vaj grūvas pederedams. Šo problemu atrījinašana vēstīja var nešķīriet ar atsevišķas politiskas partijas speciālām interesēm, bet vien ne atrījinašana, fāvulfahrti, var atsaistīt liktenīgu esplaidi už vīnas tautas nākotni un aizstābas gaitu. Un te partijas var eet pa dažādām zeleem. Vispirms, tās var stūrgālmīgi tureīces vec fāveem eeestateem un nerektinātēs ar fāvus politiskās iktīfās jēlam, bet, otradi, tās var mēslēt pebz politisko, fāminezīfko un sozialo pretējāku iſlīdzību ašhanas, mēslēt pebz vīju ūdo problemu atrījīnātēras iedai peenemamā virseņā. Mēslēt pebz fābādeem dībīves problemeem nojīhmē — alraast politisko spēklu nākotnes uſdevumus. Nostaidrot vienu atrījinašanas eespehjamības nojīhmē — mēslēt pebz valsts un tautas interesem iſdewigakās, peenemamākas iņejas.

Ažumirfli mums netruhījī jautajumu, kuru atrījinašana un tāhā vaj zitāda iſčekiršana ir no lozi leela īvara. Muļķu fābeedrīfī dībīvē atkal ir jautajumi, kuri principieli jau loti striķīgi, bet kuru praktiskā iſčekiršana iehl grūtīka. Un, pāreīšam, muļķu politiskā preje kātru deenu zilā ūdos jautajumus, pēcēt teem gan loti tuvu, gan ari masleet pēckārās, bet pēc vīena slēhdīseena nevar un nevar tikt. Un newares tikt, jo fābeedrīfī dībīhvē nav vīenas pāteisības, tapebz ka relatīvitatēs princips tur valda dauds augstakā mehrā, nefā jebkur ziur. Nefatotees už to, šīnis jautajumos panākīfama īnāma skaidriba. Pretejā gadījumā fāvītarpejee striķī var apdraudēt valsts efījēnzi un novēst pēc zitādi loti kluhnīgām jēkam.

Vīrmāis muļķu fābeedrīfī dībīves vroblems ir politiskas dabas — jautajums par muļķu valsts efījēnzi vīspār un jēvīgī muļķu jauno valsts fatverīmi. Kopšā latviešu tautā pamodubēs nazionalas kopības apsina, politiskā patstāvīiba, neatkarīga valsts aīsween uſfātītas par vīspilnīgāto nāzionalās kopības īmbolu. Jau bija runa par to, zīl tāhīšā ideāls fāvā lailā bijuši valsts un tapebz tagad nāktošs peelīt vīsus spēkus, lai valsts pamatus stiprinātu un vīnas efījēnzi nodrošinātu.

Schin noluhīam vīspirms bija nepeezejīšama valsts fatverīme, kas buku iſstrābdata fāfānā ar muļķu tautas politiskās attīstības fāhwīfli, poli-

tīstīam tendenzen un tradīzijam. Ari ūjāhda ūjātverfme mums ir. Demokrātiski latveesħu tautai ir demokrātiska valsts ūtverfme: pirmais republikas ūtverfmes pants nosaka, ka Latvija ir demokrātiska valsts un tātāfais, ka Latvijas valsts ūwerēnā waro peeder Latvijas tautai. Savu waru tauta isteiz zauri ūispahrigās, weenlibdīgās, tecīchās, aisslahtās un propozīcīnas wehlešchanās ee-vehletu preefīdīstahvneezibū — Saeimu. Wehlešchanu teesības preefīktītas abu dīsimūnu pilnteesīgeem Latvijas pilsoniem un ari Saeimā war eevehlet ūtru pilsoni, kūrsč ūsfneedis finamu mežumū. Vi-kundoschanas teesības peeder tautas preefīdīstahvneezibai un paſčai tautai likumā pareidsetā fahrtibā. Lītuma un teesības preefīchā ūjī pilsoni ir weenlibdīgi.

Wahrdi ūfot, Latvijas valsts ūtverfme pilnā mehrlā ūfīlā ar labakeem demokrātisko valstu valsts eefahrtas prinzipiēm un muhfu tautas demokrātisko garu. Un tagad atleek tikai buht īonserwatīwēm de m o f r a t e e m — sārgat valsti un valsts ūtverfmi.

Latveesħu tauta tiflo eeguwiši valsti un ūtvaldi ūfekas, ka waretu ūtsees laudis, kas ūjō eeguwišmu apšaubitū waj nesfmetu valsts idejas nostiprināšchanas tautas apšinā. Tomehr ar ūjāhdām parahdībam jaſtoprūs un tās azumirkli tad ari ir politīfīas probles, kas newar. Buht weenalbīgs ūjītām politīfīam partījam, ikweenam ūbeedrīskam darbīneekam. Jautajums ūtarīgs tāvēha, ka no valsts nostiprināšchanās attarīga ūjātautās kulturas nākotne un no valsts nostiprināšchanās attarajās, waj muhfu paauđes pratis noturet ūjī pagātnes zīhnu labakos eeguwišumus.

Waj muhfu valsti pastahv politīfīas partījas, kas apšauha valsts eeguwišunu? Utbildot uſ ūjō jautajumu newaram neminet sozialdemokratus, kuri uſ-ūtīka patstahwigū valsti par pahrejofšu parahdību. Dr. Pauls Kalniņš valsts proklamešchanas deenā — 18. novembrī 1918. gadā — Tautas Padomes ūjēdē, isteizees ūjāhdi: "Briħwa, neattarīga Latvija tomehr naiv mehrīkis, bet tikai lihdekkis muhfu mehrīku ūfneegħchanai. Kā agrak, ta tagad meħs tħabwam uſ sozialistīfīas internationales pamateem. Winaς un tamliħds ari muhfu mehrīkis ir sozialistiška republika briħwu tautu ūtweenibā." Schinis wahrdos nepahrprotami iſpauschas uſſfats, ka valsts ir tikai pagāidu stabwakkis un ka sozialdemokrati attiezees no tās, tħallihs buhs attiezigā politīfīa situ-

azija. Ir saprotams, ja runajam par valsti kā lihdieļli, tā starpneelu daschadu fainmezzīku un sozialu problemu atrisināšanā, bet pastrihpot, ka valsts, kā fabeedrīķis kopdsīķwes weids nav mehēķis, nosīhme apīchaubit viņu tautas zīhnu vebrību. Šabeedrīķis attihstības vehture rahda, ka valsts ivara eeguhīt aīsween leelaku eespaidu daschadu jautajumu iisskārkšanā un fahī spehlet aīsween leelaku lomu sozialo un fainmezzīko jautajumu noslaidrošanā. Jaunlaiku fabeedrība reisem pat juht wajadību pehz masakas valsts aīsbildnezzības, bet apīchaubit valsts wajadību paivīam nosīhme graut pamatus, us īnreem balstas muhīu fabeedrība.

Sche waretu apgalwot, ka muhīu sozialdemokrātija turpina to pašču naziōnalās kopības apīnas ahrīdīšanas darbu, kahdu uſsakā pagājuſčā gadūsimteni jaunā strahwa, par to runajam agrat. Bet eekams to daram, nepeezeesčami minet dasčus wahrbus par pahrīmainam, kahdas schini laikā notiſūšcas ar muhīu sozialdemokrātiju.

Kopsč 1921. gada Latvijā pastahw diwas sozialistiskas partijas — Latvijas sozialdemokrātīķi strahdneelu partija un Latvijas sozialdemokrātu strahdneelu maſīneelu partija. Par ieenotās sozialdemokrātu partijas ūchelšanās eemeſlu aīsween uſskatītas domu starpības, kahdas pastahwejuſčas abos partijas domu norirseenos par peedalīšanos valdībā. Pa-teefībā zehloni mellejami principielos uſflatu un taltītās jautajumos. Latvijas sozialdemokrātīķi strahdneelu partija jeb kreise sozialdemokrati ir dogmatiſki wezo revoluzionaro partiju pehztetsči, kuri stuhr-galwigi atſakas mažitees no pehdejo gadudefīmu notītumeem ūbeedrīķā dīšīhvē. Ir ūchahdu aſli pēteršanos nemareja fameerinatees tee sozialisti, kureem intereseja ne tureſčanās pēc dogmas, bet jautajums par ūbeedrīķo eekahrtu un winas iſweidoſčanu. Pehdejo domu starpības ar dogmatiſkeem sozialdemokrāteem pastahw jau labi sen, bet Latvijā ofīzīala sozialdemokrātijas ūchelšanās notīta 1921. gada junijā.

Atgreesčotees tagad pēc uſskateem par valsti, ja pastrihpot, ka taisni ūchini jautajumā starp kreiseem sozialdemokrāteem un maſīneelu ir radīlala iſčārkīiba. Maſīneeli pastrihpot kreiso sozialdemokrātu valsts noseegſčanu un atrod, ka ūchini noseegſčandi ūlehpīas wiſs dogmatiſko sozialdemokrātu politiſķas darbības iſſlaidrojums:

„Wiuu taftīka, wiſa wiāu prak-

tīķītā dārbiņa ir sīnamas logiskās
fekas no išpratnes, kādā teem ir
par valsti, kā tādu vispārīgi.

Tīslab winu runās, kā arī rakstos, kur teem
ir nābzees isteittees par šo jautajumu, zauri īpihd
weens ussfiks — protect — kā valsts — kā tāda
vēreīši strahdneezības ir neisbehgans launums, bet
winu išpildu wata ne wairat kā fakturu fabeedribas
un fakturu fundības — išturēshanas eerozis, tu-
reem abeem janomirīt līdz ar fakturu fabeedribas iſ-
nihščamu. Žauguši un attihstījušiees kā wezās
weenotās Kreevijas revolucionari, mini samus
ussfatus par valsti nehma no teem peedīhwojumeem
lādus šai weenotā Kreevijā šai sīnā vispārīgi
deva un wareja dot. Psihīfki labvēhligo noſtanoti-
bu ūchādīam domu gahjeenam iſweidoja par noteiku
ussfatu pawirščā cepaſihschanās ar Marksa mazhi-
bam. Muļķu freisem sozialisteem uſſfats, kā valsts
ir ne wairat kā „masžina weenas ūchīras apspe-
šhanai no otras“, eeguva sev pilsonu teesības, Hu-
wa par stūrakmeni wiſai winu taktikai.”*)

Tas leelu reijs peerahda freiso sozialdemokratu
išturēshanos pēc valsti un jautajums zaur to kluſt
nepāhrprotami ūtārs: winu ūchwoſlis valsts jau-
tumā nestiprina valsts idejas nostiprināshanos
pilsonu apšinā protams, zītāls freisem sozialde-
mokrateem eespaids uſ pilsonu politiskās apšinas wei-
dosčānos.

Mazineku ūchwoſlis ir zītads un tas pelna, iai
ſche attīshmetu. Par valsts iſpratni iſfakas jau ve-
westais autors ūchādi: „Jau pati sozialistu prakſe
pa leelo pāfaules kāra laiku, tā ūkot, paſčā diļhvē
ir peerahdījusi ūchādas valsts iſpratnes nepareiſību:
nebij gandrihs neweenas ūmes ar daudsmas attih-
stītu strahdneeku ūstību, kur sozialistiſkas partijas
nebuļtu ūstahjuſčās par ūmu ūmi, par valsti.
Wahzijas strahdneezība ūvā nospeedoſčā wairakumā
eestahjās par ūmu tehīju, par valsti. To paſčā
darija Belgijas, Austrījas, Saileenoto Valstu, An-
glījas u. t. t. strahdneezība. Un kur ween ūchājās
ūmes bij daudsmas eespaidiiga sozialistu partīja, wi-
na ūcho eestahshanos idejīfki wadijo. Ar to teikts, kā
valsts jau pirms kāra arī vēreīši strahdneezības ir
bijusi ne tītai ūkta pamahete, bet arī wehl kās zīts.
Ažimredſot, arī jau pirms kāra wina strahdneezības

*) W. Salnais „Diwas sozialistiſkas partijs“.
Rīga, 1922. g. 18. un 19. II. pp.

un darba laudim ir dewuši nc tikai sħandarma pletni, bet ari kautko taħdu, par fo darba laudis bij mahzi-jusħees pat miħlet. Kas tad ir tas, kas darba laudim un sozialdemokratijai bij ecaudsejjs sħo labweħ-ligo juhtu preż-walst? Tas ir-tas pahrweħtibas tillab fainmeeziskā, ta tibri teesifskā laufa, kahdas ir-peedjibwojuji pati walsts faru attihstibā. Walsts ir-zeħlu sejjes u s sinamas fainmeeziskas attihstibas pakahpes un pahrweħdo joṭtees fabeedriffkam faristarpejám atteezibam, pahrweħdo ari faru buktibu. Illi ja kahdreiż Ludwifis 15. wa-reja issauftees "Walsts eſmu es," tad ta-gad jau fatrs darba zilwevs — loti leelā meħra war fajfit: "Walsts eſam meħs!" Ta walsts nodib-nasħħana bij Latvijas darba tautas uſdewums, tad weħl iweħħals peenahkums ir-winu nostiprinat fainmeeziski un teesifti."*)

Partija, kura farovs uſskatos par walsti nonah fuji tiftaħ, ka atsħejt walsts nosihmi, fatħa gadiju-mā ari eestħażżees par walsts interesejn. Bet nepee-teek ar uſſlateem — nepeezeesħami strahdat aktivi vee walsts idejas nostiprinasħanas. Jau fen uſſtah-dits jautaqjums: fo mums war fineqt neatkariga Latvija? Bet ja ari politiċiskas partijas, wadofha fabeedriba pratuji atrast atbili u sħo jautaqjumu, tad-plasħakas fabeedribas maġas weħl atradisim laudis, kuri ne tikai sħaubas, bet kuri weenfahrxi newar faprast walsts lomu un nosihmi. Parasti runn par walsts nosihmi kulturas, sozjalo u fainmeezisko problemu atrisinaħħanā, bet weenfahrxi darba tau-ta katra jehdseenu zenħas konfretijet li ħids nepasih-sħħanai. Darba zilwevs nelak neistirsas walsts lomu fainmeezisko problemu atrisinaħħanā, bet prafis, wa j-nejis mahṛja matija leħhaq, neatkarigħa walsti wa jidu zitados politiċkos apstahlos un aktaribha no at-bildes u sħo jautaqjumu nemis stahwokli walsts jautaqjum. Ażumirkli muħfu walstij um waldbai, lat-kaħda ta ari nebuħtu, jażibnas ar pahraf leelām gruhiha un materialee apstahlli ir-pahraf nelab-weiħligi, lai ar-falibdin oħoddha produktu zenu tabe-leml peerahħditu walsts wajad-żibu. Tapeħżeq walsts ideja stiħrinama zitadà zelā: ja rada tiziba u i walsti. Jauna kof laifos elka deewiba nau pahraf populara, bet peetek eeddiżżeen walsts fabeedriff buktibā, lai faprastu, għiex leela nosihme p-eċċek.

*) W. Salnais, "Diwas sozialistiċcas partijas".
Rigā, 1922, g. 20.—23. II. pp.

ma psichologiskam momentam valsts idejas balstīšanā. Un te ir plašas politiskās audzināšanas darba lauks. Še sākumā muļķu laikmeta politiskā problemā galvenā satne. Pat visgrūtākās brihsbos nedrīkstam aizmirst muļķu valsts eņaidneefu zemēs un drihsu valsts fabrukschanu. Un tāpeč, rūnajot par šo jautajumu, jaatgāhdina P. Stutfskas zemēs, ka drihs jau pahreisshot romantiskā aizraušanas ar neakarigo valsti. Vārtējot, romantiskā aizraušanās pahreis. Māksls vēl leelāta ildeena, nekā tagad, vēl smagāki upuri un veenfabriks darbs. Un lai išturētu šīnis brihsbos, tad jašagataišo fābeedrība, jašagataišo ne tikai veenfabriks darba tauta, bet arī nacionāla inteligenze, tura visstraujāt rāhvās valsts dibināšanas darbā.

Ko dārē muļķu politiskās partijas un kā viņas iekmē valsts nosīprināšanos? Jau norādījām uz kreiso sozialdemokrātu stāhvīķi valsts jautajumā un vāstribjōjamā, kādu negatiivu darbu dāra šī partija, strāhdajot pret nacionālaš klopības apšinas nosīprināšanos. Žītu partiju stāhvīķis valsts jautajumā nav noleedsofhs, bet vaj ūča partiju praktska politika tāpat negrauj tīzību un valsti? Kā to jau aizrahdījām, neka nedabissa nav, ja partijas aizstābu fāvu fāimneezisko fāklīru vaj grupu intereses. Ja parasti politiskās partijas, sevīsfāki pilsoniskās, norobešojas no ūčis patecības un pastahwigi runā tikai par vālīšs interesem, tikai par vālīšs vēodīli u. t. t., tad fāhdību rīdzību varan uſſlatit par tukšu neefektivitāti. Bet valsts intereses gan prasa, lai politiskās partijas un sevīsfāki vīnu wādoni, strāhdajot fāvas partijas intereses, neismantotu valsts līdzekļus fāveem personīgiem labumeiem. Vai nezēstu vālīšs ideja, tad nevezeešama politisko darbīneku moralisskā fāidrība, ūčama pāschātiešīšanas, pāschāiseedība u. t. t. Vaj vee mums tas tā ir? Neķas newar buht pret uſnehmības qaru, vret to, ka arī muļķu inteligenze, fābeedrīce darbīneki attīvi darbojas fāimneeziskā dībihvē, dibina uſnehmīmus u. t. t., bet vaj nav vāhrleegi uſkrihtoski, ka muļķu fābeedrīce darbīneki taisni peč ēwehlešanas Satverīmes Sa-pulzē pāhrvehtīs pat daschadu fāimneezisku uſnehmīmu ihvāchnekeem. Politiskā darbība prasa noveitnu nodzīvināšanos un jau aīs ūča weena cēmēla neisprotama ir ūči eefvehja darbīces līdz pēc ūčumdosčanas un fāimneezisko uſnehmīmu wādišanas. Bet pats fāvarigakājā jau tomežt ir tas, ka

schahdos gadijumos atrašanās pēc valdības aparatā aizveen išmantota personīgo prekšķirozību eegubšanai. Un tās sagastē tīzību uſ valsts, jo veenka h r f ch o pilsonu ažis valsts naiv mairak, kā atfēwiščku, priwilegio lauſchū eemahčumu awoſs. Uſ valsts idejas nostiprināšanās schahda atfēwiščko politisko partiju darbīneku rībzība aīstahī ne masāk īauņu eespaidu, kā sozialdemokrātu netīzība valstīj. Šīr beidzamais bīhōis nopeetni zīnītēes pret šo parādību un weena fabeedribas prāsība buhtu, lai politiskās partijas norobežotos no teem darbīnefēem, kas partijas īeenu un valsts ideju var diskreditēt.

Tālak peegreesījīmes parādībam, kuras lāpat grauž muhšu valsts eekhārtas un reiſē paſhas valsts pamatus. Leeta grosas ap muhšu demokratiſko valsts eekhartu. Satversmes Sapulze latweeſchū tautai tādu devusi un zīl stipra buhs muhšu tīzība demokratīstai satverīmēi, zīl nopeetna buhs muhšu wehleſchāns peefkanot demokratiskas satverīmes formas realajiem Latvijas dīhīves apstākļiem, tīl stipra un drošha buhs Latvijas valsts iāhītote. Bet lai šī tīzība rātos, fabeedriſceem ideoloģiem ta jātiprina. Wahrdū satot, paīdā tautā jāmeklē valsts un konstitūcijas garanītās. Paiešībā redsam pretejo. Latvijas republikas satverīme tilko stāhūfēes ſpehā, bet paiehluſdās jau hāſīs, kas ar hādra tīzību uſ viņas leiderību un uſ to, waj iſdofees pēmehrot viņu Latvijas dīhīves apstākļiem.

Kas ir parlamentarīsm? Parlamentarīsmā valstība īsreit no uſskata, kā valsts pāhrivalbīšanā wairākumam peeder noteizōshais wahrds. Tautas wairākuma gribu un uſskatus iſteiz wiſpahrejas wehleſchāns un parlaments, muhšu terminoloģijā — Sacīma, šīnī nosīhīmē atspogulo uſskatu nogrupeſchanos tautā: wairakums Sacīmā atspogulos wairakumu lautā. Tapehā ari gluschi ſaprotami, kā pēc parlamentarīsmā valsts eekhārtas jābuht tāhdai valdībai, kuras darbībai uſtīgas tautas prekšķstāhīju wairakums un reiſē ar tā tautas wairakums.

Braķīſlā dīhīnē parlamentarīma realiſeſhana īastopas ar daſchadām gruhtībam, kuru novehrīšana leelā mehřā atlarcājas no atfēwiščko politisko partiju valstīſkas apūnas. Bet ja ar šām gruhtībam jaſastopas, waj tas dod teſības uſtātēes pret par-

samentarisma buhtibu wispahr? Tas eespehjams weenigi tanī gadijumā, ja īahdam ir par tautas wairatuma domam eestati, ka tās nav nemamas wehrā pēc politiſķas eekahrtas weidoſchanas un praf-tiſķas likumdoſchanas. Ar ſchahdeem eestateeni mehs newaram fameerinatees tapebz, ka tautas lihdsdalibai walsts politiſķa dībīvē zaur wiſpahrejām wehleſchanam ir neiffakama audſinofcha nosībme. Wiſpahrejas wehleſchanu teesibas un no tām logiſki iſreetoſchais parlamentarijs ir warens ſoziala meera nodroſchinatajs. Politiſķa demokratija un parlamentarijs aifstahwami ne tapebz, lai mehs buhtu demokratī, bet gan tapebz, ka demokratiſķā walsts eekahrtā ir ſtiprakāis walsts pamats wiſpahr. Jau tahts demokratījas pretineefs, ka wahzu politiſķe ſāwā lāi-ka rafitija, ka demokratiſķas walsts ſtiprumus ir lauſchu tīziba uſ demokratijs preefſchrozibam. Ar ſcheem wahz-deem wiſsch, protams, iſteiza ka faktiſki demokratiſkai walſtij nekaſdu preefſchroziбу nav. Bet pati ſchī tīziba jau ir leela preefſchroziiba. Un ſcho tīzibū war dot tikai ſabeedribas aktīva pedaliſchanas politiſķā dībīvē zaur wehleſchanam u. t. t. ſat ierfē paredſetā kahrtibā. Wahzijas politiſki, fu-ri pirms kāra bija noteikti demokratījas pretineeki un monarkiſtiskas walsts eekahrtas deewinataji, vebz Wahzijas neweikīmem kluuſchi par demokratījas preekritejeem. Mekledami Wahzijas fabruſuma ēb-lonus, ſchēe politiſki atrod tos Wahzijas walsts eekahrtā, kura nav ſaiſtījuſi eedſhwoſtajus pēc walsts dībīves, eeaudſinajuſi wiņos indiferentismu pēt walsts leetam u. t. t. Weenigi demokratiſķa walsts eekahrtā ſefmē tautas maſu interēn pēt walsts dībīwi un ſakkanojot demokratiſķas eekahrtas pamaiprinzipus ar dībīves tehnikiſķām prafibam, demokratiſķa walsts war būbt ſtiprakā naziōnalās fonibas iſteiſme.

Demokratījas apšarotāji parasti apstrihd ſchabdas walsts eekahrtas ūtēderibū, aifrahdot uſ demokratīfimam ſekojoſcho darbc gausibū un demokratiſķas walsts dībīves kustibū ūmagumu. Demokratiſķam eestabdem vahrmēt tulſču plābvaſchanu, paſtribvojot, ka demokratiſķa eekahrtā nokaui perſonīgo grību un inižiatīvi. Kas tikai to redī demokratījā tas nea-vrot ſcho volitisko eekahrtu un ſchīs volitisko eekahrtas mehrfus. Slīkki ſapraſta demokratiſķa eekahrtā

pateesham nofauj personigo gribu un inižiativi, ihsta demokratijs prasa, lai tanis ar tāhdām pāschām sekmēm, kā pēc jebkuras zītas eekahrtas, pēmehrotu personigas atbildibas prinzipu. Demokratijs politiskais mehrlis ir — latras personas attīstības eespehjas nodrošināshana, prasot no višeem wi-nu pēnahuma pildīshanu.

Demokratisko eekahrtu veļi waino glehwumā pret walsts ēenaidnekeem, demokratiskam eestahdem pārmet stingribas trūkumu pilsonu dīshvibū un mantas drošibas fargāshānā. Tas ir nepareisijs saprasts demokratisms. Nāv tādas bauslibas demokratijs, kura prasītu walstij nādīgas politiskas partijas darbibas pēlaishanu, kura prasītu išnehmuma stāhvoklu atzelschānu, ja dīshvies išstenība rāhda, kā pilsonu drošibas fargāshānai nepeezeeschāmi ahr-fahrtigi lihdselli. Un, wišpāhr, newat pēmēst ne-weena principiela eebilduma pret demokratisko eekahrtu. Ja walsti kaut kas nāv kahrtībā, tad wainas mēslējamas, bet tās gan atradis kaut kur zi-tur, tikai ne demokratisķas walsts eekahrtas buhli-bā un demokratijs.

Un tā tas ir ari schoreis. Mellejot pēhž apstāk-lem, kas bijusī par eemeslu usbrukumeem demokratiskai walsts eekahrtai un parlamentarismam, re-dsam, kā lecta grosas ap wāldibas faistā hdi-ščānās nēve iekīmēm. Muhsu partijas pē-waldbibas fastahdischānas pateesham wadijās no sāvti-gām interefēm, pārak mās winām idealisma un pārak mās principielas usskatu slāidribas. Wišas schis nebūshchanas ir peenagojamas pēc fauna sta-ba, iſweena pēnahkuans ir sault wahrō negodigos darbinekus, aprahdot winu sāvtīgo rihzību u. t. t., bet kā pēhž wiſu ſcho faistit ar usbru-kumeem demokratijsai un varlamen-tarijsmam? Pēhž schādas fastaistišchānas rodas eespaids, kā nebūshchanu avkaroschana nāv galve-nais, bet gan zīhna pret parlamentarismu un demokratijs. Kā gan zitadi — jo partiju un politiku ne-godīga rihzība eespehjama pēc latras eekahrtas un tapēhž tātību neweens neees noahrdit namu, kā wiñšch neteek kahrtīai avfaimneekots. Ktveens, tam rūhpēs nama vāstahveschana, zentīfees sābdat tam labaku fainmeetu un lāpotaius jeb wišpirīms meh-quinās labot winu ūlsto rihzību.

Tā tas weeriai eedomājams ari muhsu walsti. Pat wairak. Muhsu dīshvē nedrīkst bukt fastingu-mā un dogmatīma. Ari muhsu walsts satiņverīme

naw usflatama par pilnigalo un labalo — dīshwe iab-dis winas truhkumus un prāfis papildinajumus. Be-
lōnstituzijā tatschu paredsets, īahdā īahrtibā
īatiwermes truhkumi nowehrīschami
un īahdejadi wina pa pildinama. Un
ja īahds atlahti apgalvo, īa fchō fatwerīmes truh-
kumi pēfēeschānu pee leelā swana prāfa walsts un
nazijs intereses, tad tas naw pareisi teikts. Naw
truhkumi flehpjami, bet radit sābeedribā gara īah-
wolli, īa zītadi no daīchādām nebuhīschānam, war-
buht pat no fatwerīmes truhkumeem, walā netit-
sim, īa weenigi lauschot fatwerīmi, nosībmetu
stipri fatriginat pāschas walsts pamatus. Konstitu-
cjas garantijas aīsween ir tautā mēkletas un ari
mums tas jadara. Ja wehsture war rāhdit peemeh-
rus, tur tauta schabdas garantijas naw dejuši, tad
tas leelā mehrlā aīkal isskaidrojas taisni ar sābeedri-
bā ideoloģi īstureschānos un eespaidschānu, pee kām
īchāhdās reisēs aīsween zeeteja valiku — wālīs.

Sakarā ar waldbās fastahdičhanas neveiksmēm
pebz pirmās Saeimas sanahīschānas, naw nowehroti
likai norāhdijumi uš wehlameem fatwerīmes pāhr-
grofījumeem, bet raduschees ari mehginajumi orga-
nizet wefelu kustību, kuras noluħsi pagaidam ipro-
jami pebz ta fatura, īahdu eelisfchī ītaleečī ī-
fchī īfma kustībā, jo ari muħsu sābeedribas mutē
Latvijā organisejamā kustiba pāsīhstama sem faschi-
smā noſauluma. Italijs notikumi atstahjušči uš
weenas latwiegħu sābeedribas dalaż prahceem se-
wiedku eespaidu un pebz tam; kād faschisti Italijs ar
Mussolini preekfīgħalā Janebna walsts waru ū-
rokas, Latvijā eesfahħas faschisma daudsinashana un
neħħrprotama agitazija par to.

Italijs faschisma isskaidrojums mēklejams īċi
walsts pebz kara apstahħlos. Neraugotees uš Italijs
pedalisħan os karē kopā ar Sābeedroteem, winas
sainnezzifkais stahwolks pebz meera noflebgħchanas
biha lotti gruħts. Nadās kustiba, kura īseju mēkleja
attivā ītarptautiħha politika, territorialis eeguwa
mos. Sci kustiba fuħħels ar Xumes echemiħanu un
weħla k tħaż-za preekfīgħalā nostahħas bij. Italijs sozi-
alisti partijas wadonijs Mussolini. Geveħrojiet to, ī-
faschisti eestahjās par krasij nazionalistiku politiku, wi-
ni driħs ween eeguwa wiċċas nazionali domajosħčas
sābeedribas simpatijas. Ro ta brihsa faschisti faħ-
runat liħds ari eelschejħas politikas jautajumos un
weħla k, pretejji wiċċam parlamentariskas walsts pa-
rażċam un fatwerīsmi, fagħraħba walsts waru ū-
rokas

roķās. Mussolini saistībā ministru kabinetu un
īaut arī neatlaida parlamentu, tad tomēr satvāz-
runās noteikti pārstāvoja, ka vajadsības gadījumā
noteizojchais wahrs pederēs fāschīstu valdībai, bet
ne parlamentam. Jaunākās finas no Itālijas ne-
pāhrprotami liezina, ka fāschīstu valdība uzsāka
konstitūcijas zauriskatīšanu par veetu no tuvākem
usdevumēm. Eirot nepeezeesēmā finama nepāhr-
trauktība valsts iedibā uſ ilgaļu laiku. Schahdu ne-
pāhrtrauktību neverot išvest, jo parlamentam eirot
vara gāhst valdību savā likumsfēras laikā. No
īthejeenes tād arī rodotees vajadsība grofit konsti-
tūziju.

Jaftojms ūstiba Italiā atstahjuſi leelu eespaidu uſ warratām Eiropas valstim, kuraſ attihſtas waj nu jaftojms waj tam lihdsigas ūstibas.

Bet neapschaubama paleek pateesiba, ta latrā sa-
beedrisfā kustibā sem jebtura nosaukuma war esilt
vislabako un visflīktā faturu. Ari Italijsas fa-
schisma izjelschanas iehsture rāha, ta ta zehloni ir
toli ihpatneji. Nerāugotees us to, jau Italijsas fa-
jūismam ir noteista tendenze — pret parlamen-
tarismu, pret demokratiju.

Latvijas saīdīšma īstības radītāji uſšver saīdīšma pozitīvo nosīhni un aīsstahw to nazionalo intereſcu wahrdā.

abstraktu ideju dehl, bet tapēbz, ka ta saßan ar muhsu tautas garu un politiskā rafstura tendenžem. Valsti waram padarit par naziōnālās vēeni bās simbolu, ja pastahvēs demokrātiskā eefahrtā, kas ikiweenam pilsonim uſtūr apšinu, ka wijsch ir pilsonis ar politiskām teesībām. Un ja gribam runat par naziōnālām intereſiem un to aiftahvēschānu, tad sem tāhdam gan waram ioprast tīkai wiſus pilsonus apweenojoſčas intereſes un sem naziōnālo intereſchu aiftahvēschānas wiſpirms jaſprot wiſus weenojoſčo intereſchū usmēlečchāna. Ja demokrātiskā valsts eefahrtā ſpehju ſi apweenot wiſu tautu, tad ſchis eeguvums nowehrtējams ſoti augstu. Un ja muhsu politiskos apstahlos nahkas nowehrtē ſabeedrisko ſpehku iſturečhanas naziōnālās kopibās apšinas ſtiprinačhanā, tad fachīfma ideologija iſeet us ſchis kopibas apšinas ahrdīschānu. Muhsu apstahlos ta ir ahrkārtīgi launa parahdība, jo ja gribam runat par ſauvu kulturas nahcotni, tad naziōnālās weenibas apšina ir bijs nepeezeeschāns preefchnotēfumā wiſos laifos un ne masala mehrā tagad. Politisko ſeku ſinā ſchodečnas fachīfīmām ir lihdsiba ar pirmskara wezpiſonu noleegšānas jeb negatiwām politiskām taktikām metodem.

Bet atgreesījimees pee partiju ſaſtinguma, weenaldības un ſaſtiguma. Atgreesījimees pee wiſām tām launām perfonīgās politikas parahdībam, ſakārā ar tāhdam uſſahīts ūra gaheens pret muhsu demokrātisko ſatverīmi.

Pateefchām, muhsu politiskā un wiſpahr ſabeedriskā dſihvē ſaſtopamees ar pehķara moralisī ſabrukuma parahdībam pilnos apmeħros. Wiſpirms aiftahdams us ſchī launuma wiſpachribu. Peemeħram, Wabzījas apstahlu paſineji iſteiſuſchees, ka eefkatoeies wahzu ſabeedriskās dſihvēs eefkātēja bubitbā, ja konſtate pauihſchanas un pagrimīšanas paſibmes. Politiskee noſeeumi waicojas, maſas demoraliſejas. Godigais, darbigais wahzu pilsonis paleeč aiftween iſſchlehrdigais un nem wiſu, kas nauv peeſeets. Geredni, kuri agrāk bija paſihstami ar ſauvu godigumu, tagad ar to mairs newar lepotees.

Moralisī ūrūpziņa lehruſi ſewiſchli valstis, kuras no ūra ſtipri zeeſtūſčas. Ari Latvija peeder pee tāhdam un tapēbz ari muhsu ſabeedriskā dſihvē ūrūpziņa no moralisī ſabrukuma launām ſekam. Jau bija iſdewiba aiftahrt ſchō jautajumu, norahdot zīk lau-

nu eešpaidu atšahj negatiwās pagrīmīšanas parahdibas us valsts idejas nostiprināfchānnos. Tagad sagisim wairak — šīs parahdibas war buht liktenigas, kluht par katastrofīšam.

Lai raugamees vispirms wadoſchās politiskās fabeedribas dīshvē. Partijas taisa wiſadas kombinācijas, neprātot pehz idejiskas fassanas waj pretefchībām un beeſchi pat personīgēem nolubkeem. Kā walsts intereses no ta zeeſch — to neeweens neeweheho. Šehee partiju wadonu un darbinieku noluſki beeſhi tīf maſiſti un necāgi, tā kā ja rastos eespehja tos nostahdit fabeedribas preefchā wiſā failumā, tad wairumā, kā jauna Amerīka, atlahtos muhsu politiskās dīshvēs un politisko partiju truhkumi.

Bei ari plāfchākās fabeedribas aprindās redzams tas pats. Neli pagadas laudis, tas lepotos ar muhju walsti, bet gan otradi — leelais wairums mēkļe iždevigu godijumu eeguht savam personīgam labumam. Muhsu laikos schehlojas par gruhtēm faineezīſfeem apstahleem, bet laudis, kuri fautzīk dīshvēo iſſtūſchi, neſkopojas jau ar iſſchēhrdību un grefnību. Un nemāj newar runa buht, ka pec mums ir tomehr wefelas lauschn grupas, kuras wed tadī dīshvi, par kuru itweenām godīgam zilwefam jaſarīſt darba fabeedribas preefchā. Pat muhsu walsts dīshvē reisem nowebrojama nezeſchama un newajadīga iſſchēhrdība.

Tāhda ir muhsu fabeedrisķās dīshvēs aina, kura nerund par labu ideoloģiskai slaidribai. Tam vijam jadara gals, kājot uſdiņgt un salot teem weſeligās darba un baudu dīshvēs aſneem, kāhdi ſlehpjas muhju weenfahrſchās, wehl garigi neſatrūhdejuſchās tauſas dwehſēlē. Jārada kūſtība, lai panahktu moralīſtu atšīmīšanu, lai panahktu Latvijas atjaunoſčanu. Un lai to panahktu, wajadīgs idealisms un ūba idealījma nefeji. Jārada apstahli, kuri do tu eespehju atlaht tautai vijas nebuhīšanas, nefibribas, personīgos noluſkus us walsts rehīna. Šchās kūſtības radītajai fabeedrisķai grupai newajadītu buht leelai, bet moralīſki newainojamai, jo zītadi atſal nebuhītu panahktis wairak, kā jaunas kliſtes rāſhāndās.

Bet — ūbi fabeedrisķā kūſtība nāv ūſchīms. Ja ūačījma spīze wehrsta pret demokratisko walsts eeſtahktu un parlamentarismu, tad Latvijas garīgās atšīmīšanas kūſtības pamatos jaleek atſina, kā demokratisko walsts eeſtahktā ir nazi-

o n a l a s w e e n i b a s s i m b o l a — w a l s t a —
n e p e e z e e f c h a m s p r e e k f c h o n o t e i l u m s . Z i h-
nā pret fabeedriffo garigo korupziju jaet ar g a r i =
g e e m lihdsekleem, jo waras zelsch schini laukā ne-
tad nam wedis pee mehrla.

Weegli fazelti kahjās entusijsma pilno jaunatni un
višu fabeedribu. Ari Latvijā tas eespehjams. Bet
fabeedriffee ideologi, kuri tos fazeltu ziteem noluhs-
leem, lä weenigi garigai atdsimfhanai, isdaritu ne-
islabojamu liuhdu un noseegumu. Ja demokratiskas
eefahrtas peekritejeem gribetu pahmest, lä tee aizi-
najusči seidot folijumeem un tuhsheem wilinajumeem,
lä demokratisķā eefahrtā atswabindas tautu no vižam
pahzeeschamām gruhtībam, tad tas nav parei, jo
schahdu folijumu demokratisķee ideologi nav wareju-
ši dot. Politiskā demokratija, wairak lä jeb kahda
zita politisks dsihws forma, dibina favu stiprumu
us wišpahreja darba un peenahkuma pildschanu. Bet
taisni aizinajumi prom no demokratisķas eefahrtas
azumirkti buhs aizinajumi staigat malbu zelus.

4.

Sozialais problems un nazonalas faimneeziskas intereses.

Runajot par politisks partijam, wairakas rei-
ses nahjās aisrahdit, lä winu darbība un prasibas
dibinas us daschado fabeedriffo grupu faimneezisko
intereschu preteschlibam. Politiskās partijas, ušnem-
damās atfewisčko grupu intereschhu aisschahvechhanu,
zihnas favā starpā dehi noteizosčā eespaida eeguhscha-
nas walsti. Schis mehrkis pahnehrshas par latras
politisks partijas zenteenu saturu un tāhda tāhrič
jaatsīst jau augščā peeminētā pateesība, fa tīri
politiffee zenteeni aissween stāhw sinamā atkarībā no
faimneeziskām interesem.

Wahrdu faktot, fabeedrifski attihstītā walsti sinamu
veetu eenem daschado sozialo slahau favstarpeja zih-
na. Lai fāzām to par schiru zihau waj zītādi, bet
ta pastahw un, lä tāhslak redsesim, fāzai zihna ir
ne titai faimneeziski, bet ari favi moralisti pamati.

Schiru zihnas teoriju pamatigi ištrsajuschi sozia-
listi un tapehz daschi fabeedriffee darvineeti un politi-
ki, kuri ir sozialisma pretineeki, usstahjas pret so-
zialo preteschlibu esamibu, lä sozialistu išgudroju-
mu. Rewaram peekrist sozialistu ussfateem par schi-

ru zījķu, bet nosegti jebkādu fāimneezīfī-ſozialu preteſchību pastahveſčanu muhſu ſabeeedribā noſihmetu aifwehrt azis uſ pateeſo leetu ſtahwollī. Sa-beedrifko grupu preteſchības pastahw un jautajums par winu iſlihdsinaſčanu ir ſozialā problema fatus. Bet tam peelveenojas ūti ſompligetee n a g i o n a l o ſ o p i b a s i n t e r e ſ c h u j a u t a j u m i u n , virms paſrejam pēc jautajuma par ſozialām atteezi-bam Latvijā un muhſu ſozialās politikas pamateem, nepeezeſčami minet daſchus waheđus par ſozialām preteſchībam wiſpahr un winu iſlihdsinaſčanas zen-tecem.

Gefahsim ar ſozialiſtu maħzibam par ſchīku zīh-nu. Schi maħzibū autori ir Karlis Markfs un Friderihs Engelfs, krei „Komuniſtiſkā partijas manifeſtā“ paſinoja, ka „wiſa lihdſſchīnejās ſabeeedribas weh-sture ir ſchīku zīhau weh-sture.“ Markfa teorija par ſchīku zīhau pemiht diwas rafſturičas eesihmes: 1) ſchīku zīhau nebeigſes, eefams pastahwēs ſchīku ſabeeedri-ba. Markfa teorija radneeziga Darwinia maħzibai, kura aridjan dibinas uſ zīhnas prinzipa.

Kabdi, pehz ſozialiſtu maħzibam, ir ſchīku zīh-nas fāimneezīfēe pamati? Uſ to wiñi atbild feko-fhi: wiſi wehrtibū raditajs ir d a r b s . Schi dar-bu dara ſtrahdneeki un tapehz ari wiſi darba augli-nahlaſ ſtrahdneefeam. Tagad, turpretim, leetas ſtahw zitadi. Štrahdneeki fanem tikai dalu no wi-neem peenahkočħas darba algas, bet wiſi wehrtibū ari nahlaſ ſtrahdneefeam un tapehz jawed neſaudſiga zībna. Kapitaliſtiſkā ſabeeedribā zīhau debl wiſi wehrtibas eeguhſčanas tad ari ir wiſi fāimneezīfko fu-stibu d'sineiſpehls un politiſkās zīhnas — ſchīku zīh-nas weenigais fatus. Bet ſozialiſti taħlač netiż, ka ſchīku zīhnā waretu guhti pilnigu uſwaru jau pēc taga-dejās walts eelahrtas; taħda tikai buhs panahla-pehz ſozialiſma uſwaras, pehz ſchīku walts iſnih-zīnafčanas. Sozialo meeru, ſchīku ſatizibū neno-dibinas agrak, ka pehz ſozialiſma eeve-ſčanas — ta ir atſina, pēc kuras doqmatiſſee ſozialiſti turas wehl ſchobrihd. Tā muhſu ſozialiſtu wadons Fr. Menders 4. dezembra. Tautas Padomes ſehħ, debatħs par pagaidu waldbas dellaraziju, iſteizees ſekofshi: „Sozialā meeru Latvijas walts nebuhs, īamehr nebuhs džihwē iſiwests ſozialiſms. Es neſaku, ka jaifzelas brahlu karom. Šchīku zīh-na jaewada kulturelās fleedēs.“ Ari weħlačka laikā

kreisee sozialdemokrati pastahivigi uſſiwehruschi, ka „wiſa politiskā darbiba ir jauved rewoluzionari-sozialistiskā garā, preegresčot ſeivisčku wehribu ſozi-alisma propagandai, gatarvojot strahdneežību poli-tiskai warai, noſtahdot ſchis waras eekarotchanu par konkretu mehrlī un ſtahdot wiſam pahti strahdneežības gala mehrki — ſozialifmu“ un „...wiſa ſavā darbā weenmehr paturot ažu preefchā proletariata weenotas frontes nepeezeſchamibu un strahdneku ſchikras gala mehrki — ſozialistiſko eekahrtu.“*)

Sozialifmu tapebz waram ſapras ſtā ſtrahdneku ſchikras ideoloģiju. Sozialifma ideals — strahdneku ſchikras diktatura. Tagadejā walsts nav strahdneku ſchikras diktaturas walsts un tapebz dogmatifke ſozialisti tai pretojas.

Sozialistu mabziba par ſchiku zihnu neteefchi at-ieds ſozialā problema faturu — daſchadu ſaimneezisko grupu preteſchibas. Ne uſ ſo nedibinats ir gan ſo-zialiftu tahtafais apgalwojums, ka ſchikru zihnu ir wiſs libdſſchnejās wehſture fatus. Nemaz jau nerunajot pat to, ka zilivezes wehſture war uſrahdit daudzas daſchada zitada rafſtura zihnas, ja paſtrihpo, ka ſabeedriſkas attihſtibas qaita rahda, ka diſihve ir ſawstarpeja palihdiba zihna ar dabo. Wafareiropas ſozialistiſko partiju pahri-veidoſchanās progeſā pehdejā laikā waram uſrahbit zenteenus at ſwabinatess no dogmatiſka ſmāhzbas par ſchikru zihnu un ſchiki ru walsti.

Bet dogmatiſkas ſozialiftu ſchikru zihnas teorijas vaherweidoſchanās nelauj mums aifwehrt ažiſ uſ to, ka ſaimneezisko interefchu preteſchibas pastahv. Wiſos laikos, tiflihds ſaimneezisko diſihve nonakſu ſi-namā attihſtibas ſtadijā, nowehrojama patehrejamo wehrtibu neweenmehrīga ſadaliſchanās ſtarp atfe-wiſchkeem ſabeedribas indiwiideem. Wehlač rodas wefelas ſabeedriſkas grupas ar ſinamām interefchu weenadibam, kuras tad ſtahjas pret zitām grupam ar zitadām interefsem. Šini laikā tad ari rodas ſtustibas par tahtas ſabeedriſkas eekahrtas nodibina-ſčanu, kur nebūtu ekonomiſko preefchrožību un tahtdejadi ekonomiſkas diſihves notikumu qaita dabon moraliſku zenteenu nokrabu. Sozialifma pefkriteji, lā tā redſejam, iſeju reds weenās ſchikras diktaturas nodibinachanā. Tas tapebz, ka wini ſchah-

*) „Latvijsas ſtrahdneežības politifke un ſaimne-ziſſee uſdewumi,” 61.—62. II. pp.

du jaunu prasibu motiū ar ekonomisko tai-
snibū, proti — strahdneiki višu veikstibū rāsho-
taijī un tāpehā teem nahkas viša virspelna.

Schahds uisskats no valsts un ūbeedribas
redses stahwolkā nav peenemams. Vēlma fainme-
zīskā darbā rodas sem daščadu loti farešķigiti fakti-
ru eespāda, starp kureem strahdneiku darbs
un uſnehemēja talants spēslē višredzamako-
lomu. Schos faktorus tad ari nahkas vīenlīdzīgi
respektet un atsūt, ka ekonomiskā taisnība dod vīen-
fahēšam darba pastrahdatajam teežbas uſ višu
pelnu, nešķīmē nosprast tagadejās fainmezežīskās
dībīves rāstturnu, kur no uſnehmēja veiklibas leelā
mehrā attarajās uſnehmuma fēmēs. Vēlnas ap-
mehri attarajās no patēriņa leelu mā un
no ta ūkaidri kluhst redzems, ka vēlnas radīšanā
veedelas višas ūbeedribas ūkirkas un ne tikai strahd-
neelu ūkliura. Wahrdi faktot, jaunalo laiku ekonomi-
skās teorijas prasa tāhdas rāshošchanas eekahertas no-
dibīnas ķāmu, kur vēlnas dala, par kuras teežības
zībīnas ūkirkri zībīnas sozialismus, ūkālitots starp vi-
šām rāshošchanas prozežā einterešetām grupām.
Sozialā problema iſ ūkirkī ūkāna teežī-
meklēta ne vīenā ūbeedribas da-
ļas diktatūrā, bet ūkolidariſmā, ūp-
darbībā u. t. t. Par valdošo kluhst ne sozialā
zībīna, bet iſlīdzinošcha ūziala ūaprāža-
nās.

Sche peevestās ihsās peevīmēs nav eespehjams
atlahti un ūkumos iſtrīst višus ūzialā problema
fainmezežīskās pamatus, bet no ūzītā ūkaidrs, ka
sozialisma mahzība, kura iſauguji uſ ūzialo atee-
zību pretešķībām, iſeju reds strahdneiku ūkirkas
diktatūrā. Viša ūbeedriba tomehr ūkīm redses stah-
wolkīm nevar peefrīst, jo ekonomiskās dībīves iſ-
pratne nostahda rāshošchanas prozežu ūtādā gaifmā.

Ūbeedribas un demokratiskās valsts uisskati iden-
tīfi, jo ari valsts uſplaušchanas intereſēs ir
višu ūbeedribas grupu ūaimēzī-
ſka uſplauščana un ne vīenā ūkirkas dif-
tatura. Modernas valsts ūpehīgais erozīz ir ūo-
zialā politika, sem kuras jaſaprot valsts
lihdsvalība ūzialo ateezību reguleščanā, pēc tam
ihsī ūhdsvalības mehrīs ir pānāhīt mī-
neto višpāribas, ūbeedribas Ia-
būmu. Tāhdā kārtā ūzialā politika neteefchi at-
stābi leelu eespādu uſ ūbeedrīko grupu ateezību
mihfsītinašchanas.

Politikas mehrlis vispahr ir sabeedrīkais un valsts labums, bet sozialā politika atšķiras no vis-pahrejās gaur to, ka vina teesēji strāhdā pec sabee-drīko grupu attegizibū regulēšanas. Sozialās politikas mehrlis pāzelt neno drošīnato ap-rindu materialās labības stāhv-wolfi un, pats par sevi saprotams, ka strāhdneku jautajumam sozialā politikā pēcīkirta eewe hrojamā veeta.

Pahrejot pehz šām vispahrejam pēcīhmem už Latvijas apstākļiem, mehs nojausām, zif gruhti runat par muhsu sozialo problemu. Neevenam nav noslehpums, ka pehz kār Latvijā ir vēselas laisvā grupas, kuru materialais stāhvollis ir gruhts un prasa uslabošanai. No otrs puses — sozialās politikas eespehjamības attārajas vispahr no tādās se-mes ekonomiskā stāhvolla, no ujsnehmumu un vis-pahr ruhpneegības attīstības, jo išpostītās semēs, tāda ir Latvija, pa leelatai daļai nav eespehjams īstīgi strādat pēc sozialās politikas uſdeivumeem.

Kā politisko, tā arī sozialo problemu galvenais mehrlis ir weens — ūpejās nazionalās intereses. Nūnajot vispahr par sozialā problema atrīsināšanas tendenzem, aizrahdījām, ka tās īstīgas panakht sinamu solidaritati, tāpdarbību. Tagad ūzīto papildināsim, aizrahdīdam, ka sa bē- drīkās attīstības gaita noteiktī rāhda solidaritātes un tāpdarbības īspauščanās sevišķās nāzionalās formās. Pāstāhv nāzionalo interesēhu tāpības, kuras tad atkal ūzā starpā zīhnas par eespaidu ūferam, to paplašināšanu u. t. t. Pā- ūtales kārā wāzā strāhdneki gahja kārā pret an-gleem ūpehz, ka zīhns gahja par nāzionalām ūzīmēm īstīgām interesēm u. t. t.

Tas ūvisčti no ūvara mums. Ūsu jautāju mu-nu atrīsināšanā ūwādas no valsts un vispahrejo nāzionalo interesēhu ūeedokša. Ūau pērahdījām, ka demokratiska valsts eekfahrtā mums nepecezēšanā ūpehz, ka taisni tā ūpehjuši apiveenot ap ūvi ūbeedribās, ūfās tautas ūairakumu. Tagad tas pats meflejams arī sozialā problema atrījīnījumos — ūzī- īstīgas meflet išeju, kas ūfēmetu ūis- plāfīalo ap-rindu ūprafīhanos, kas ūradītu nāzionalās ūpības ap ūnu.

Waj ūzā ūmē ūaram runat par sozialo proble-

mu? Tādu jautajumu uſtādīšim, pirms nākam
ar konkretem flehdseeneem par muhſu ſozialas dīb-
wes mājadsbam un nazionalām interefem. Nā
dodama ūtoniſka atbilde, ū — w a r a m runat.
Jkveenā valsti, tura atrodas ū ſinām attīhtibas
ſtahwolka, ſastopanees or ſozialo problemu un at-
karibā no ūchis attīhtibas paſahpes ſtahw jautajums,
zil aſa ir ſozialo preteſčību iſpaſchanas.

Par Latvijas ſozialo attezībiu iſtveidoſchanos jau
bija runa ſārā ar jautajumu par ſozialo diſerenzī-
ciju. Pagabjuſčā gaduſintena beidzamā deſmitā
ſozialais jautajums jau bija nonahžis tanī ſtahwofli,
žad nepecezeſchami vajadſeja domat par taħredſigaku
politiku wina atriſinachanai. Bet „tā ſinā muhſu
progreſiwa pilſoniba tifai retumis ſo dora. Bahrač
maſ ta iſprot ſozialas dabas jautajumus un ſewiſčī
maſ ta interefejas par wīnu iſpebtischanu un no-
fahrtoschanu paſchu ſemē.“*) „Reveens, protams, ne-
domā na wīnas (konſerwatiwās) ſtrahwas! A. S.)
prasit, lai tu būtu bijusi ſoziala tāhdā mehčā, ū
to wehlas tagadejee ſabeedriſke zenteeni. Wīsa kon-
ſerwatiwās ſtrahwas kluhda bija, ū ta neprata uſ-
nemt ſawos zenteenos politisko un ſozialo ideju ne-
pecezeſchanu maſumu.“**)

Tā tad muhſu wegiſonibas, tautiſčās ūtības
mantineeku, politiſčās noſeegiſchanas metodes tifpat
iſpilgi nowehrojamas ari ſpeziali ſozialas politiſčās
jautajumos. Sapraſchanās, ſolidaritetes nepeceze-
ſchanibū ta neatsina un tāhdā ſahrtā taisni muhſu
yilſoniba audſeja ſozialiſtiſko opoziſijas ūtību. Bil-
ioni aīſwe aīsmirjuſči, ū no aīſeivisčku ſchīku
jeb ſabeedribas grupu weedoſka ſoziala politika ir
iſpebzīgakais pilſonibas eroaīs, nemā ſchē neaīſſfacot
pateciſbu, ū ſoziala politiſko ir demokratijas inter-
eſes, ū ta ir ſozialā meera nodroſchinataja, ſpebzīgs ee-
roaīs pret ſozialiſtu ſchīras zīhnas teorijam.

Kara laiks ijjauza normalo attīhtibas gaitu un
par ſozialā jautajuma tabloko attīhtibu waram ru-
nat tifai ſahſot no 1917. g. revoļuſijas. 1917. gads
bijā laiks, ūd organiſejās politiſčās partijs un
muhſu politiſčā dībwe eeivirſijas tanī guſtnē, par
ķīru jau minejām agrāk. Schini weetā jaatsīhmē, ū

*) Dr. M. Walters „Jaunais poſms muhſu na-
zionalā attīhtibā“, Druva, Nr. 4., 1914. g., 343. I. p.

**) Dr. Mikeliſ Walters „Muhſu tautības jauta-
jums“ 94.—95. II. pp.

rewolužija un daschadee lošungi atstahja leelu eespaidu uš partiju programu faturu. Ar to isskaidrojams, ka vilsonu partijas peegreesa wehribu ari sozialās politikas jautajumeem. Peemehra debl pēwedījim semneefu ūveenibū, kura 1917. gadā strahdneefu jautajumā prasija: 1) Strahdneefu darba laiks, kā ari zitas attiezinābas starp darba dēvējēm un nehmejēm nokahrtojamas ar soziali attīstītu semju likumeem, 2) eivedamās ūčītēreju un līgumū teesas, 3) eivedama tautas apdrošināšanā ar valsts lībdsalibū slimibas un nelaimes gadījumiem, kā ari vezuma nespēkam, 4) ar likumu nokahrtojams strahdneefu dīšiwofku jautajums, eivedot vispārēju dīšiwofku inspekciju, 5) valsts un veetejo pašvaldību eestahdem jaigādā par higienisko, sanitaro, medizinisko un weterinaro apstahfku nokahrtoschānu u. z.

Tas pats sakams par semneefu ūveenibas politiku wehlaķā laikā: Pirmais ministru presidents K. Ulmanis, semneefu ūveenibas kandidāts, 18. novembrī 1918. g. Tautas Padomes sehdē ušstahjās ar runu valdibas wahrdā ušwēherdams: „Waldibas sozialās reformas un sozialā likumdošanā buhs plāšas un dīšlas, lai nodrošinātu darba lausku attiezinābas un stahwokli.” 2. decembrī 1918. g., nosaņot pagaidu valdibas dellaraziju, toreisejais ministru presidents K. Ulmanis išteizās par sozialeem jautajumiem: „Wispirms sozialā palīdzība besdarba strahdneefem. Ir nepecezeschami atjaunot aplikušas fabrikas un gābdāt par ūabeedrisku darbu organizēschānu, preefch ka valdibai jaatrod lībdselli. Ir jacevēd strahdneefu apdrošināšanas leeta un jaūlīhds. Satverīmes Sapulzes sanahīchanai jaissstrahdā attiezinās likuma projekts. Jaigādā par zīlveka zēnīgiem apstahkleem preefch laukstrahdneefem, lai ikweens waretu neween strahdat. bet ari ūava darba auglus baudit.”*) 16. junijā 1920. g. K. Ulmanis ušstahjās Satverīmes Sapulzē ar valdibas dellaraziju, kura starp zīti ūazīja ūelosho sozialās likumdošanās jautajumā: „Ašūhdama strahdneefu jautajuma nokahrtoschānas neatleekamibū, kās vezinātu normalu apstahfku eestahschanos fabrtīgai ūainīezibas dīšiħves atjaunošchanai. valdiba wišu ūo jautajumu iščirkščānu uſlīku ū darba ministriiāi. Vai atveeglotu strahdneefem winu ūahwokla uſlaboschānu un darba algas normeschānu, darba ministri-

*) Pehz Tautas Padomes protokoleem (20. I. p.).

ja ruhpehees par sozialo likumdoščanu, stahdot pir-
mā weetā likumus par sameerinaščanas kameram,
tarifu komitejam un ūčtihreju teefam, par juridisku
personu tečibū pēschtirščanu arodu un darba deve-
ju ūaveenibam. Darba ministrija peegreesis wehribu
sozialas apgaħdas likumu iſſtrahdaſčanai par strahd-
neku un walts eeredau apdroſčinashčanu pret fli-
mibū, wezuma neſpehku, darba neſpehku un besdar-
ba gadijumeem. Lai buhtu eespehjama besdarba ah-
tra nowehrīščana, ministrija peegreesis wehribu
darba viršču razionalai nostahdiſčanai. Ajos besdar-
ba gadijumos pabaltsis ſabeedriſku darbu organiſe-
ščanu, kureem tomehr ja buht leitderigeem.”*)

Ac noluħfu peewedān iſwilkumus no rewoluzijas
laifā raduſčas politiſkas partijas programas, no
muħħfu waldbi deklarajjam, lai rahaħtu, għiex leelu
eespaidu uż muħħu politiſto un soziali-faimneeziſko
zenteenu faturu aistahjuſchi rewoluzijas loſungi un
radikal partiju prasibas. Taħlu newar buht runas
par to, ta' wijs ſejiſ sozialas likumdoſčanas plans
buhtu realiſtiſ, bet newaram noleegħ, ta' ari sozi-
alas likumdoſčanas meħru deklareſčanai faiva no-
ſiħme. Schahda deklareſčana, ta' to weħla k redfseim,
taisni nepeezeesħama ari tagad un uſ preekfju.

Rahħda stahwoffi atrodas minetais jautajums ta-
gad, peħġi trihs tħċetru qadu walts pastahweſčanas?
Waj muħħu sozialas politiſkas agrafee zenteeni pe-
pildi juſčhees un teem fejkuschi naħkofche? Atbidi
uſ ſħeem jautajumeem pa dalai dod jau ekonomiſkas
dxiħxes wiſpahrejee, nelokamee likumi. Kà, jau
minejām, fejmigas sozialas likumdoſčanas preekf-
noteikums ir, lai walts atrafstos už ġinomas fain-
neeziſkas attibstibas pakahpes. Sozialo likumdoſčha-
na aistween biju nneezi attibstha ſemkopibas ſemex
u ſemex ar neattibtitu ruhnejzib. D'simjtox-
ru l-vlonneżżeja aistween iħwi zibniuſħees ar sozialas
likumdoſčanas prasibam, oluschi weenfabriſchi ta-
veħa, ta' tas biixi neverzeesħħami ruhnejzibas plau-
ſčanai. Un tiċċai veħa ħnejjaas ruhnejzibas iſru-
ſčanas pamasām soziala likumdoſčana eksarx fina-
mu weetu. Jaunak lai fu uſneħħumi (veem.. Ameri-
ka) jau bes veesbeeſčanas zenħas strahdneku mo-
terialo stahwoffi usslabot, jo noveħrojumi raha, ta'
zaur to ponak tifċai leelaku darba rasħibu. Bet li qed
iſtahħħi aitħi jaħsaug.

*) „Qaliwjaq Satverimes Sapulzes ſtenogrammę”
2. burtiżza, 1920. g., 142. I. p.

Ar mineto jau peetee, lai nemaldiivs siebhee-nos par Latvijas apstahkleem. Muhsu seme ir ispo-
jita, muhsu ruhpneeziba fagrauta, arī muhsu semi-
topiba zīnjas ar leelām materialām gruhtibam. Kār
īchabdos apstahlos lai rastu libdsekkus sozialās li-
kumdosfhanas planu realisēshangi? Vats par sevi
saprotams, ka tādu ir šoti mās!

Tapebz arī drīhs ween peerahdijas, ka pehz re-
voluzijas laika cīraufschānas partijas fakti eņemti
zitādu stahwotli. Ja arī ne atslāhti, tad slepeni jau
domā, ka sozialā likumdosfhana ir — sozialistiski eks-
perimenti u. t. t. Šo valsts fainmeezīfās spehjas
leedi šobrihd, to pamasam fakti atceeginau us visu
nahfotni. Un, tādejadi, mehs redjam, ka pilsonu
partijas, atspogułodamas vispahejos politissos at-
pluhdus, pamasam fakti eņemti aizveen noteiftaku
stahwotli pret sozialās politikas jautajumeem. Sem-
neku faveeniba išuras reserveti sozialās likumdo-
fhanas jautajumos atcezibā pret laukstrahdnekeem.
Bespartejistais nazionalitāžs zentrs, kuraam tuvas
muhsu atdsimstosho ruhpneelu vajadzības, mēlēs fa-
rous ideologiskos pamatus ekonomiskā liberalismā,
prāsidams pehz eepehjas majaļu valsts eejaufschānos
fainmeezīfās dīlhves regulešchanā u. t. t. Dogma-
tiskie sozialisti attal muhsīgi un muhsīgi attafrīo
visas prāsības sozialās likumdosfhanas jautajumos
— par sozialo apdrošināšanu atcezibā pret vil-
sichtu, kā arī lauku strahdnekeem u. z.

Kā lai novehrtejam īchādu muhsu politisko parti-
ju politiku un dzīf leelsā mehrā ta ir valsts intereses? Tas ir jautajums, kāds rodas pehz augšcējam pē-
sīhīmem par sozialo problemu vispahe un muhsu so-
zialo jautajumu un sozialo likumdosfhanu — kā fakti
jautajuma atrisinačhanas libdselli — aizewīsīti.

Muhsu valsts fainmeezīfās stah-
wotlis ir gruhts un sozialās likum-
dosfhanas planeem pa leelaķai da-
lai jaastopas ar nepahrvarama mām
gruhtibam — ta ir pateišība, kura jaatīšīti vi-
zeem un kuru nedrīkst noslekti neweens. Neweens
neleegs, ka visas muhsu pilsonu partijas to sa-
prot. Tifai galigi nepeenemama ir pehdejo taktika
un išturēshānas sozialās likumdosfhanas
jautajumos. Galvenā nenormalība ir jebkādās
programmas truhīums. sozialās
politikas jautajumos vispahe. Aiz-
bildināšanās ar pāsāreisejeem realeem apstahkleem
nav peenemama, jo demokratiska valsts nu reis ir

īahda, kura prasa atskaitas un drošbas nākotnes programmas iestāhdīšanas. Še jaet ar konkretem tāgades projekteem, nemaldinot tautas masas ar kai-leem solisjumeem, bet reisē ar to atsklājami nākotnes labklājības nodibinašanas projekti. Vai lat ūzam par valsts interesēšu eewebošchanu sozialā problema atrīšanasā, ja raksta, ka vija tauta jau strāhdā, viji ir veenadi, wifeem grubti laiki u. t. t. Ar to tagad neapmeirināsies neveens! Vai sozialās politikas programma mārkuht ir ta, ūkdu lāsam, pēmehram, bespartejissā nācionalā zentra lāpiņas tau-tai: „Mehs apkarojam fālīru nāidu,” „mehs apkarojam tos, kas skubina uz nestrādāšanu, tad wi-jeem spēkem jaatjauno dīshve, stundas nefaitot” u. t. t. Ko šajis teles ieteiz? No viņam redzams, ka bespartejissā nācionalais zentrs apkaro ūkdu sozialās politikas programu, bet ko viņš leč veetā — nāv pasazīts. Tā tad trūkst pozitivās programmas.

Wahdu ūkot, arī valsts interejem īvarigajā sozialā jautājumā mūsu pilsonu politika nav tabl-redzīga. Kas ar to panahīs? Protama leeta, kivabrigās ūkeedribas nosvēršanas uz kreiso pusī. Ne pat velti sozialdemokrati 7. Kongresa materialos atrodam finas, ka viņu partijas beedros (pebz ūkva sozialā ūkhwokla) ir 28 proz. jaunfaimneku un rent-neku, 4 proz. inteliģenti, 2 proz. semes ihpakineku u. z. Tee ir ūkaiti, par kureem pilsoniem nā-žās padomāt. Viņas ūkis kategorijas lopā ietaisa 34 proz. un ja prāsam, ūkēj viji ūkēe ūkātis ir sozialdemokrati, tad ūkātā finā daudz no viņiem nebūs ūkdu, kas sozialismā redzētu idealo eckārtu. Neveens tīk ūklu nedoma. Viņi ūkatas uz aizumirīlio leetu ūkhwokli un te, - luh, mūsu ūkeedriba no-nahk pēc punkta, ka mums ūkds ūchim nav bijis po-litisku partiju, kuras eetu pēc tautas ar labākem un vāktiski eespehjameem wišpabrejas labklājības nodibinašanas vrojekteem. aīsu een u fīme-rot ne pēc ūkām ūkū ūkēlinātēs ar realās ūkībūs apstākļiem.

Kāds ir mūsu sozialdemokrātu ūkhwol-īs ūchini jautājumā? Neaišķārīm ūche „gala mehr-īa” leetu, bet pēcēsim pēc ta ūchē. Ja pilsoni bai-das no demokrātiskās politikas planu attīstīšanas, tad sozialdemokrātu ūenshas qaliqi nereķinātēs ar realās dīshves avstākļiem. Webl wārak — sozialdemokrāti nefur wehl nāv aizināju ūchi u ūkātīgu, intenſīvu darbu,

faut gan tas ir pirmais fainmeezi-
ſtās labflahjibas nodibināšanas
preefschnoteikums. / Winu prāfības aīsween
ir oposīcijas prāfības, pee kam ūlaidri ūjuhtams, ka
ari paſti wiui netiz ūho prāfību realisēšanas ee-
spehjamibai. Sozialdemokrati politika nāvo walsts
un ūbeedribas intereses un pee fainmeeziķas lab-
flahjibas zaur tādu politiku mehs nefad netifīšim.

Walsts un nazionalās fainmeezi-
ſtās intereses prāfa zītu. Šīspirms at-
metamas nekur nederīgās un ūchaurjirdigās pilsonu
politiskās tāktikas metodes un ideoloģija. Mums ja-
eet atlahti un godīgi pee ūifeem ar mahzību, ka ūi-
feem walsts eed ūihwotajeem ween-
lihdsigas ūeesibas ū darbu un mai-
si un ū ūasho ūhanas prozeſā ūat-
ram ūeefriht ūenahzīga ūeeta, ūa-
ſanā ar mahzībam, ūuras ūneids ūrealā ūishwe. Tā-
pat jaatmet ūozialisti ūapni un ūozel godā ūarbs, ūa
weenīgais ūebrihbū ūadītājs. Mums jamahza atkal
laudis ūrahdat, ko tāzad ūk daudži ūismirfuſchi. Bet
tas atkal jadara ar ūajadīgo atlahti, godigumu
un preeſčājīmii.

Un ūišā ūazumīcīglīgā politikā jaeweheho weens no-
teikums — nefad nedrīhtstam ūstrautees no teorijām,
bet ūsween jaeweheho ūalā ūishwes prāfības. Tā,
peemeħram, ja muhsu ūlēhtītās ir ūeſdarbīneeli, tad
newaram mēllet iſeu ūtai ūchabloniſlos ūarbos, tanī
laikā, kad ū ūaukeem ir ūrahoneku ūukums. Muhsu
wu alsts ūeonomiſkās intereses ūpeelaicīgā ūchādu
nejehdsibū un ūihdsigos ūadijumos ūsween jaatrod iſ-
eja, ūaſkanā ar ūkreiſejeem ūaleem ūpstaſhleem.

Ūeonomiſkā ūishwe ūeivischi ūaeweheho weens no-
teikums: ūemes ūed ūhwoitāju ūainmeeziķu ūabflahjibū
vanahšim tad, ja ūeewehešim ū ūentiſimees ūaſneeg
nazijs weenibas ūpišu ū ūostprinaſim ūašas na-
zionalās ūainmeeziķas intereses. Bahri ūteviſčiku
ſahlīru, grupu un personu interesem ūahdamas na-
zijas intereses, jo ūiſā muhsu ūbeedribas grupam
weenlihdsigi ūahkas ūeklinates ar nazijs intereseshu
preteſčikibam un ūihaam. Nazionalismus ū ūimtenes
mihleſtiba ūaw ūahrwehrſhami par tuſchu ūraſi, bet
ſichim ūyafidibam ūaipausħas ūrealā ūaſrahtīgā nazi-
onalā politikā par nazionalo weenibas ūpišu ū ūa-
zionalā ūainmeeziķam interesem.

5.

Latgales politiskā dīshwe.

Latgales dīshwe wišpahr gahjuši ihatnejus zekus un tapehz par ſejī muhſu valjs apgabala politiſto attihſtibū un atteegibam pret pahrejo Latvijas datu jaunā ſewiſchti.

5. auguſta 1922. gadā pagahja 150 gadi kopsch Poſijas dalīšanas (17/2. gada 5. auguſta), tad Latgali preeveenoja Kreeviſai. Gандriju wiſus ſhos 150 gadus Latgale ſmata ſem treewu juhga, paneſa pirmās pahrtreewoſchanas uguņi. Wiſu ſho laitu, tāmehr pahrejā Latvija attihſtijās materiali un garigi, nahnadama zeeſchakos ſakaros ar Wakareiropas kulturu, Latgale zeeta. Kreevi natureja ſchā ſemes laudis uſ iās paſchas attihſtibas pahkpes, uſ tāhdas atra- das Widſemes un Kürſemes noivadi 17. gaduſimteni. Kreeviſkā eekahra un freewiſtais gars ſpedeſ ūchā ſchā ſchini ſemē ar tādu uſbahtibu, nihaingajā ahrā wiſu latwiſko, ihatnejo ar tādu niſnumu, ſa, pateſcham, naw dauds ſo brihneetees, ja webl tagad dīrdom par pilnigas kulturas truhkumu Latgale.

Un truhſt tur ſehis kulturas. Wairak ſā jebkučā zitā Latvijas noivadā Latgale atrodam laſit un rā- ſit neprateju, lauſchu ar augiſtolas iſglihtibū no Latgales apwideem ir pahifam mai, ſabeedriſſa un politiſkā dīshwe neattihſtita. Schahdos apſtahklos, pats par ſewi ſaprotams, pahraf leelu lomu tautas dīshwē ſpehle religijā. Un ſho pateſibū ir ſapratuſči wiſitee, kas strahdajuſchi un strahdā pret Latvijas weenibū, pret Latgales zeeſchu apveenoschanos ar pahrejo Latviju. Nemitigi wini ir ſpehlejuſči uſ latgale- ſchu religiſkām juhtam un mehginajuſchi iſmantot tās ſauvū politiſto noiuſku ſaſneegſchanai.

Muhſu valjs un tautas intereses Laigales jauta- jumā ir ſot i leelas. Latgale ſaiftama pee pahrejās Latvijas wiſeem ſpehkeem, jo tur ſlehpjas neiſmelami tautas dīshwā ſpehka awoti. Ja, peemeħ- ram, pahrejā Latvijas daļā eedſhvoṭaju kustibas ſtatistiſta uſrahda ne wiſai eepreezinofchus ſaktus, tad par Latgali waram ſazit pahifam pretejo. Valjs intereses ir uſ ſho jautajumu ſtatitees ar wajadsigo nopeetniibu.

Bet ne tikai tas apſtahkliſ noteiz Latvijas ſtabivo- li Latgales jautajumā. Runajot par Latgales ſai- ſtiſchanu pee pahrejās Latvijas, ſho ſaiftiſchanu wa- ram ſaprast tikai kulturelā, bet nekahdā ſind politiſkā nosiħmē. Tas tapehz, ſa par Latgales

politisko saistīšanu nemas neivar tikt debatēts, jo īcē Latvijas teesības nav vairs japecrāha. Tā rād ne tikai fināmas preefschrīzības un eeguvumi, tāhduz īneids mums Latgale, ir tas, kuru vahrdā drīkstam prasit Latgales kultureļu saistīšanu ar Latviju, bet arī fināns peenakums uz to spēsch.

Mūhsu politiskās partijas, kuriem jaenem stabu moklis īcīni jautajumā, ne katrais Latgales politiskas vajadzību peeteikšči uisswehrus. Weenaldsība, fināma eeteepība un cīspredumi ne reti dewu īci bīhtamus erotīkus rotā taisni muhsu pretinecīem Latgales jautajumā. Tas katrā finā uz preefīchu jaislabo un jagāhā par to, lai jau nahlochos gados Latgale un pahrejā Latvija saplūstu weenā, kopīgi ijuhtamā dībīnē.

Schoreis tomēr neapstākīmēs sīhīkāk pēc muhsu politiskā partiju taktikas un uissateem Latgales jautajumā, tāpebz ka te nekahdu principieli domstarpību nav. Ibhos vahrdos atsīhmesim pašas Latgales politiskās attīstības gaitu, lai tāhā faktā aina par muhsu valsts politiskās kulturas attīstību kluhtu pilnīgaka. Latgales politisko spēku uisplaukschana mērojama arī tāpebz, ka taisni no wineem, galvenām faktām, atkarojas to kultureļu saishu nodibināšanā starp Latgali un pahrejo Latviju, par kuriem jau runājam īcis nodalas sahīmā.

Latgales līstēna gaitas pašas par sevi runā gaišču valodu, ka par politisku dībīvi vahrdā teesīhā nosīhīmē sem freevu valdības newareja buht runa. Meteeshā nosīhīmē par politiski=saheedcrīsteem zenteeneem warām runāt sahīot no 1905. gada, kad basnīkungs Fr. Trafuns nodibināja ūnu laikrakstu „Ausēklis“. Šajī pat laikā arī sahīkā pirmā saheedribas nosīhītroschānas un radās pirmās Latgales intelīgenzes darbīceeti. Pirmās intelīgenzes darbība īstāvībā iwszēsīhā sakarā ar latolu garīdsneezības ideologiju. Tas turpinājās līdz pat wehlakam laizām un, arī basnīkunga Skrindas „Drīva“ (1908. g.) neeneesa jaunas wehīmas. Šajīs laikrakstīs nodarbojās ar basnīzās jautajumeem un ūna galvenā nosīhīmē ir ta, ka tas ustureja dībīvū pašu laikraksta ideju. Pēbz 1905. gada nemeeru un Kreevījas valsts domes wehlešchanu laika ceztahjās politisks attīlībums un tikai ap 1910. g. latgaleesīhos manāmā tūtīiba, kurei warām apsībīmet par tau tīfī o kūti ibu. Radās kultureļas beedribas un to darbīneži, kuri pamāsam stiprināja tautas pašdāpīnu. 1912. g. nodibinājās progresīvs laikraksts „Jaunas

Šīmās", tās aptaroja būnišķungu literālismu un
nostabjās jaunās, neleelas, neatkarīgās Latgales
inteligences preekschgalā. Par politisku grupu išvei-
doschanos, protams, ari vēl tāni laikā nemareja
buht runas.

Tādīs bija stāvoklis līdz tārīga laikam. Ar pa-
saules tāra isbeigšanas un Latvijas valsts nodibi-
noscchanos jau varam sahēt runat par politiskās dzī-
ves veidošanas. Bet eelams pahrejam pēc šīs jau-
tajuma, minēsim dāschus wahrdus par, tā sauktām
balteefchū - latgaleefchū fāwstarpe-
jām attēzibam, kuras nodarbināja gan lat-
galeefchus, gan latweefchus. Ja gribetu patvirschi
nostabjot šīs leetu, tad jašata, ka jautajums aī-
ween bijis: vāj latgaleefchi ir latweefchi ir ween
un tā pati tauta vāj ari dāschadas? Jašata, ne-
weenam nav bijis drosmes sažīt, ka latweefchi un
latgaleefchi ir diwas dāschadas tautas, jo ir pahrāf
stādīrs, tā runat eespehjams tākai par weenu tautu.
Bet ir gan bijuši šoti dāschadi mehginaumi kvalifi-
zēt latweefchū un latgaleefchū isschķirības, runojot gan
par "diwām tautas nosarem", gan zitadi un usswi-
rot īpatneju latgaleefchū kulturu. Šīs jautajumut
kustināja jau "Drīva". Minēta laikrakstā dr. Tra-
juns bija eeweetōjis rāstu par zeeschū saistīšanos ar
pahrejo Latviju. Tānī pāsākā laikrakstā pret šāhdu
weedollī usstābjās dr. Kēmps (sem (pseidonima
Latgalis)). Kara laikā separatisma kustība išveidojās
tālak. Nodibinatais "Latgales tautas komitets" ap-
weenoja ap sevi viņus dr. Kēmpa pēkritejus, kuri
bijā tādīs eestatos, ka Latgalei jatorp pastabhwigai.
Ar gandarijumu atšķīmejams, ka separatisma kustī-
bai nav bijis pamahkumu ne fahkumā ne ari vēlālā
laikā. Latgaleefchū longrefs 27. aprīlī 1917. g. (peh
Kreisvijas reivoluzijas), isschķirot Latgales pēvee-
noschanās jautajumu, Kēmpa preekschlikumi iškrita-
zauri. To pāschu lehmumu pastiprināja 3. un 4. de-
zembra longrefs 1917. g. kuresch fanabza jau vēž oī-
tobra reivoluzijas. Ar Latvijas valsts nodibināšanās
Latgales jautajums isschķībās uſ viņiem lai-
feem. 18. novembra Tautas Padomes sehdē 1918. ga-
dā pēdalījās ari Latgales delegats. Tautas Padomes
un pagaidu valdību prasības aīween bija vēž Lat-
gales atbrihovšanas un pēveenoschanas pahrejai
Latvijai. Šīs prasību išvildīšanu Latvija nodro-
šīnāja ar nīknām eeroftchū zīham vret vādomju
Kreisviju. Vēlāk gan debatētas dāschu Polijas po-
litiske aprindu pretensijas uſ dāschēm Latgales no-

wadeem, bet starp Polijas un Latvijas valstis dom-pārpibū ūchini jautajumā nedriktī buht.

Pebz Lautas Padomes darbibas išveigšanās latgaleesħu politiskā attihstiba noschikroju sees wairakas partijās: 1) Latgales kritiġee semneeli basniżkungu wadidā, 2) īahdrei sejā Latvijas darba partijas Latgales organisażija (tagad Latgales darba partija) un 3) Latgales semneeli partija. Fr. Kempt Satwernes Sapulzes un Saemis weħleħchanās għajja at-żevvieħi ar faraksteem: „Latgales lausħu partija“ un „Latgales tautas apiveeniba“. Ibhās weħleħchanās no Kempta faraksteem eweħħleja tikfai winu weenu pa-sħu un likundoħchanas eestabhdē tas aiseen p-eħżejjek.

Tāpat fà latweeħdu, ari latgaleesħu politiskas grupas fawwā darbi bā ne ikreis walsts interefes turejuðas augħstak par fawwā partijas, fawwā partijas darbivee fu interefem. Latgaleesħu politiki, ar ma-seem iſneħmu u meem, aiseen ujsstabju seħħes fà leeli lot-fal-patrioti un naxx-eewherrojseħu walsts interefes un spiegħas. Tas ħaprotamā kaholha trauzejjs n-ażi = o n-a l-a s ween i b-a s a p s i n a s stiprinu seħħan os un ja muħsu politiskam partijam ir-dahrga lat-weeħdu kulturas nahlotne, tad-nahlotnē winnā ja-peegreesħi seriżi kultura teem sabbedrifissas d-djhivves problemeem, furu klu ħmiga iſsikkir seħħana war no-vest ne tikfai pée walsts fabrukuma, bet ari latweeħdu tautas un winn kulturas išni kifseħħan. Bet iċċahds išnakkums nedriħi fefot aqinainam nazionali s-istiġħraha politiskas bridiwibas zibnam. Latweeħdu tan-tai, fà kulturas weenibai, weħl jaqala wahrds pa-żonnes kulturas weħstur.

S a t u r s :

1. Muhu politiskās dīķwes fakumi.	3. lap. p.
2. Muhu partijas un viņu fabeedrīšķee pamatī.	10. "
3. Valsts idejas stiprināšana — poli- tisks problems	17. "
4. Sozialais problems un nazionalās faimneeziskās intereses.	32. "
5. Latgales politiskā dīķwe.	43. "

Latvijas Wehstnēfis

(agr. „Baltijas Wehstnēfis“, B. Dihrika dibināts
1868. g.)

wiswezakais un wisplāchakais
latweeschu deenas laikraksts
— isnahk katru darba deenu. —

„Latvijas Wehstnēfis“ ir neakarigs, demokratisks, ahrpus politiskām partijām stahwoschs laikraksts.

„Latvijas Wehstnēfis“ ir noteikti nacionāls laikraksts, kas apkaro weetejo svechtauteeschu pahmērigās teekmēs pehz politiskas un faineeziskas waras.

„Latvijas Wehstnēfis“ peegreesch wisleelako wehribu laukeem, wispufigi appgaismo lauku launās un labās pufes, aistahwi semneku interefes.

„Latvijas Wehstnēfis“ ir weenigais laikraksts, kur brihwī isteiz sawas domas muhsu labakee schurnalisti, rakstneeki un sinatneeki.

„Latvijas Wehstnēfis“ redaktori:

Antons Austrīnsch, Roberts Kroders, Reinholds Lašdinsch, Alberts Salts.

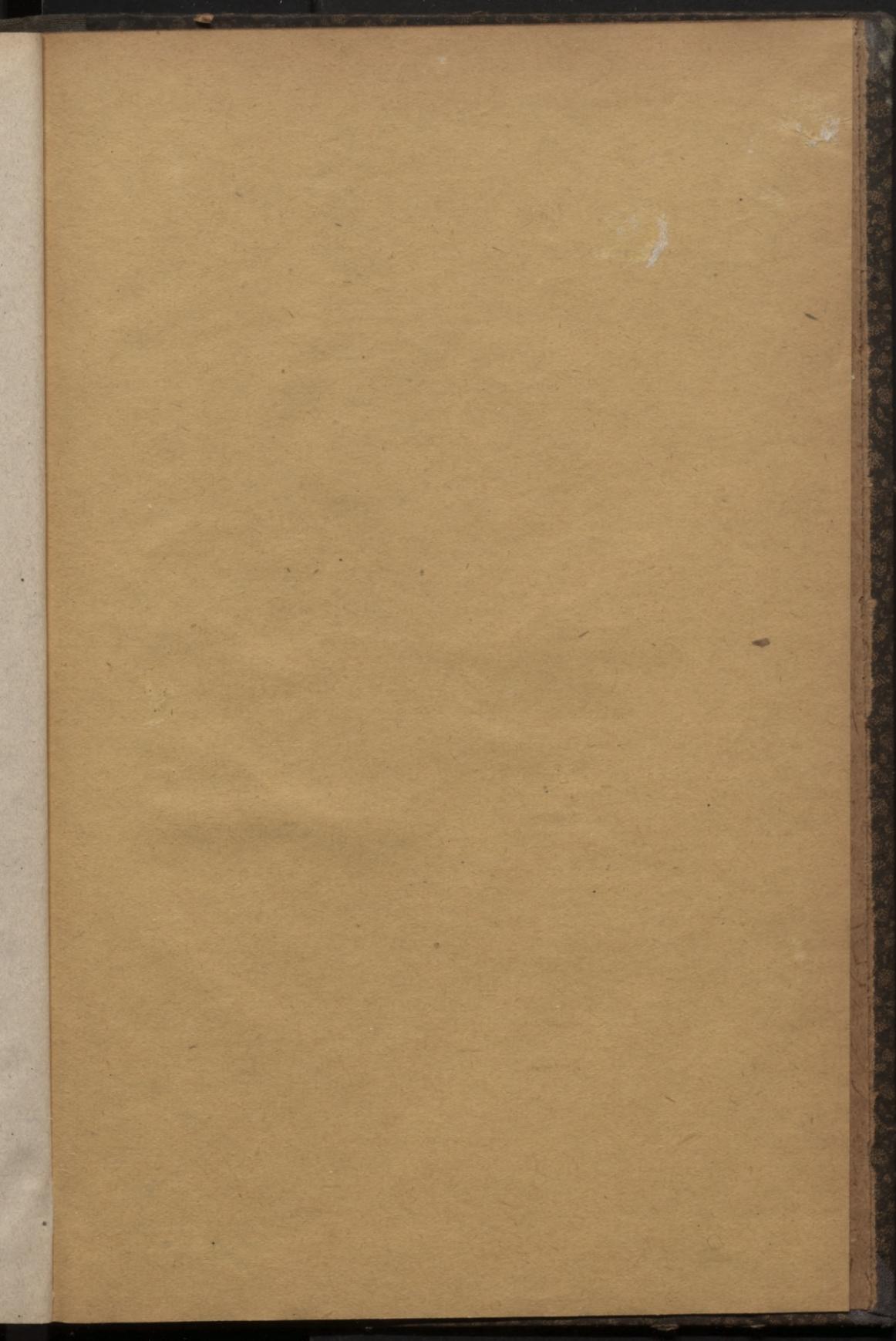
Atbildigais redaktors: Arturs Grasis.

Abonešchanas makſa: Ar pefsuhitishanu mehnesi — 90 rbl., numurs — 3 rbl.

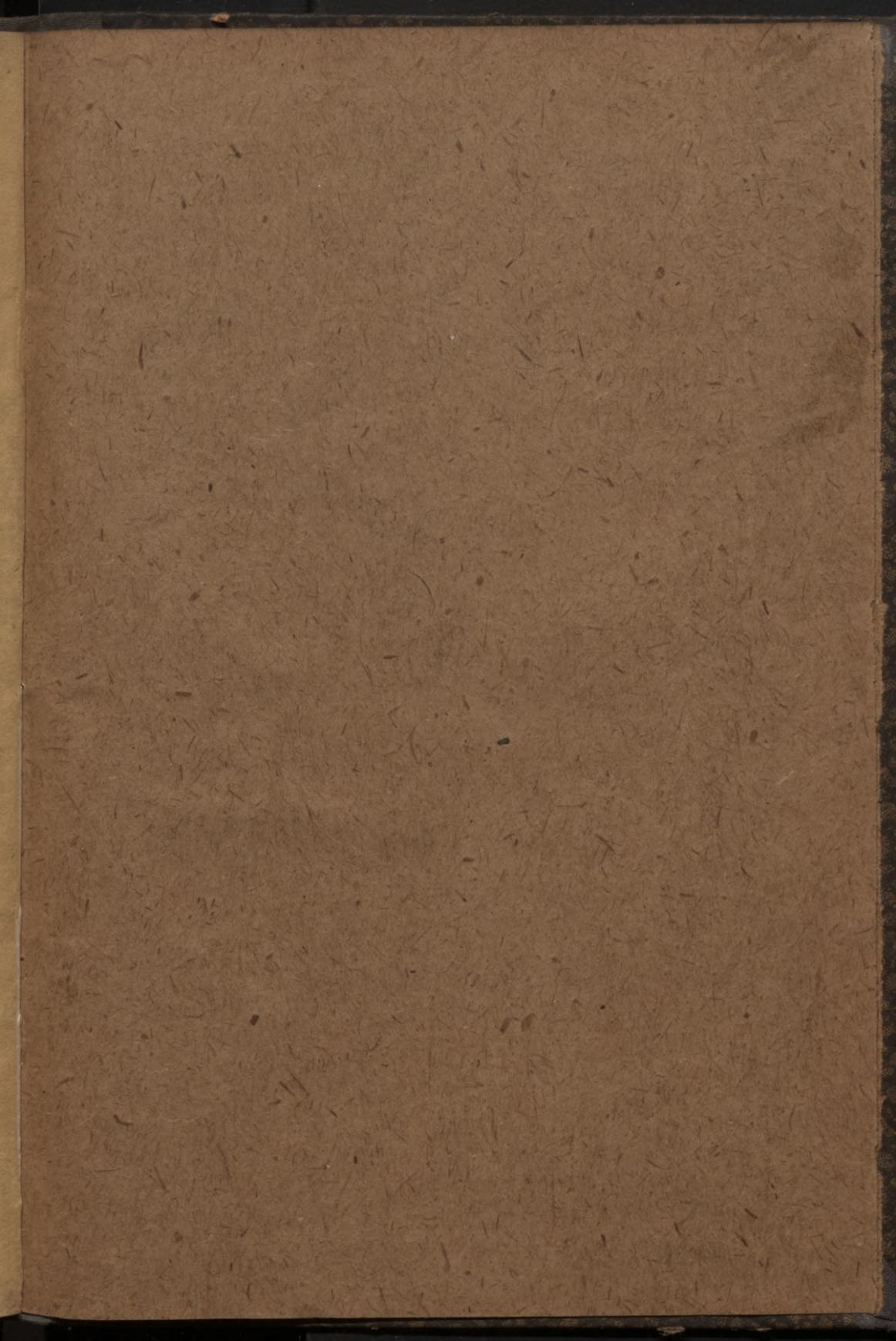
Redakcija un kantoris:

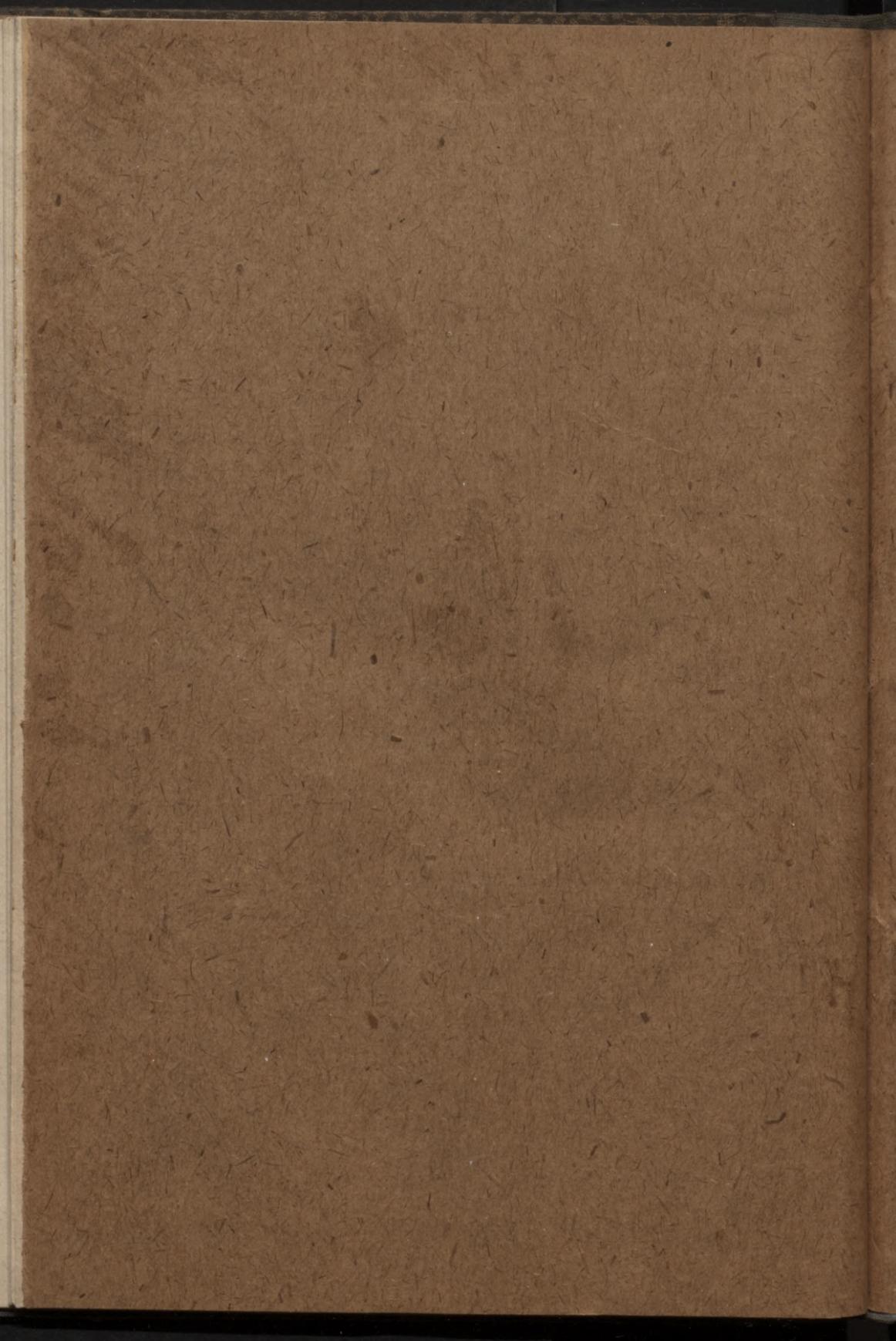
Rigā, Leelā Kehnina eelā 28

Telefoni: redakcijas — 6-59, kantora 6-60, ekspedīcijas 42-10. Paſta kaste 34.

30 1 23

D, 36.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309068838